

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра технологічної та професійної освіти

«До захисту допускаю»
завідувач кафедри технологічної
та професійної освіти,
доктор педагогічних наук, професор
_____ Леонід ОРШАНСЬКИЙ
« ____ » _____ 2025 р.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
ТЕХНІКИ МАРКЕТРІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Спеціальність 014.10 Середня освіта (Технології)

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – *вчитель технологій, вчитель інформатики*

Автор роботи: ДУДЯК Андрій Михайлович _____
підпис

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
ОРШАНСЬКИЙ Леонід Володимирович _____
підпис

Дрогобич, 2025

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Зав. кафедри

24.10.2024 р.

(підпис)

(дата)

ЗАВДАННЯ

на підготовку магістерської роботи

1. Тема «Естетичне виховання школярів у процесі вивчення техніки маркетрі на уроках технологій».

2. Керівники – доктор пед. наук, професор Оршанський Л.В.

3. Студент – Дудяк Андрій Михайлович.

4. Перелік питань, що підлягають висвітленню у кваліфікаційній роботі:

1) розкрити теоретичні аспекти естетичного виховання школярів засобами декоративно-ужиткового мистецтва;

2) обґрунтувати зміст естетичного виховання школярів на уроках технологій та дати характеристики техніці маркетрі

3) розробити програму варіативного модуля «Техніка маркетрі» для 8 класу закладу загальної середньої освіти;

4) розробити методичні рекомендації щодо організації та проведення занять з варіативного модуля «Техніка маркетрі» у шкільних навчальних майстернях.

5. Список рекомендованої літератури:

Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1993. 272 с.

Бербец В.В., Бербец Т.М., Дубова Н.В. Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках професійного навчання: теорія і методика / за заг. ред. О.М. Коберника. Київ : Науковий світ, 2003. 172 с.

Белкіна Е. Виховання мистецтвом. Мистецтво та освіта. 2021. № 2. С. 36 – 38.

Бойчук В.М. Різьблення деревини: історія, методика, практика: монографія. Вінниця: ФОП Данилюк В.Г., 2011. 315 с.

Бурлаченко С.І. Мозаїчні роботи по дереву. Київ: Мистецтво, 1999. 162 с.

Димківський О.С. Художнє різьблення та мозаїка по дереву: посібник. Тернопіль: Підручники та посібники, 2008. 228 с.

Коберник О.М. Методика трудового навчання : проектно-технологічний підхід : навч. посіб. / за ред. О.М. Коберника, В.К. Сидоренка. Умань : СПД Жовтий, 2008. 216 с.

Мусієнко В.Д., Захарченко Р.О., Сидоренко В. К., Тхоржевський Д.О. Прилучення учнів до Тимків Б.М., Кавас К.М. Виготовлення художніх виробів з дерева Ч.2. Мозаїка. Випалювання. Розпис. /За ред. Б.М.Тимківа. Підручник.– Львів: Світ, 1996.– 144 с.

№ з/п	Назва етапу	Термін виконання	Термін звіту перед керівником, кафедрою
1.	Вивчення й аналіз псих.-педагогічної, методичної та спец. літератури; визначення вихідних положень дослідження (об'єкт, предмет, методи); формулювання мети; постановка завдань.	до 03.12.2024 р.	17.12.2024 р.
2.	Підготовка 1-го розділу роботи.	до 15.04.2025 р.	25.04.2025 р.
3.	Підготовка 2-го розділу роботи.	до 16.09.2025 р.	24.09.2025 р.
4.	Формування висновків. Оформлення роботи.	до 28.10.2025 р.	31.10.2025 р.
5.	Перевірка роботи на плагіат	до 14.11.2025 р.	21.11.2025 р.
6.	Попередній захист роботи і рецензування.	до 24.11.2025 р.	28.11.2025 р.

7. Дата видачі завдання – 24.10.2024 р.

8. Термін подачі роботи керівнику – 07.11.2025 р.

9. З вимогами до виконання роботи і завданням ознайомлений _____ Дудяк А.М.

10. Керівник _____ Оршанський Л.В.

АНОТАЦІЯ

Дудяк А.М. Естетичне виховання школярів у процесі вивчення техніки маркетрі на уроках технологій. – Рукопис.

Магістерська робота присвячена проблемі естетичного виховання школярів у процесі вивчення техніки маркетрі на уроках технологій. У роботі розкриті теоретичні аспекти естетичного виховання школярів засобами декоративно-ужиткового мистецтва. На основі аналізу навчально-методичної літератури обґрунтований зміст естетичного виховання школярів на уроках технологій та дати характеристику техніці маркетрі та розроблена програма варіативного модуля «Техніка маркетрі» для 8 класу закладу загальної середньої освіти. Крім того, розроблені методичні рекомендації щодо організації та проведення занять з варіативного модуля «Техніка маркетрі» у шкільних навчальних майстернях.

Ключові слова: учні, вчитель технологій, заклад загальної середньої освіти, освітній процес, естетичне виховання, декоративно-ужиткове мистецтво, маркетрі.

SUMMARY

Dudyak A.M. Aesthetic education of schoolchildren in the process of studying marquetry technique at technology lessons. – Manuscript.

The master's thesis is devoted to the problem of aesthetic education of schoolchildren in the process of studying marquetry technique at technology lessons. The theoretical aspects of aesthetic education of schoolchildren by means of decorative and applied arts are revealed in the work. Based on the analysis of educational and methodological literature, the content of aesthetic education of schoolchildren in technology lessons is substantiated and the marquetry technique is described, and a programme of the variable module 'Marquetry Technique' for the 8th grade of a general secondary education institution is developed. In addition, methodological recommendations for organising and conducting classes on the variable module 'Marquetry Technique' in school workshops have been developed.

Keywords: pupils, technology teacher, general secondary education institution, educational process, aesthetic education, decorative and applied arts, marquetry.

ЗМІСТ

ВСТУП	2
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНО- УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА	6
1.1. Естетичне виховання школярів як соціальна і педагогічна проблема	6
1.2. Естетичне виховання школярів у процесі вивчення декоративно-ужиткового мистецтва	17
Розділ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАРКЕТРІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ	26
2.1. Обґрунтування змісту естетичного виховання школярів на заняттях з художньої обробки деревини в техніці маркетрі	26
2.2. Методичні рекомендації щодо організації та проведення занять з варіативного модуля «Техніка маркетрі» у шкільних навчальних майстернях	40
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Складні державотворчі процеси, що відбуваються сьогодні в нашій країні, зумовлюють об'єктивну потребу у принципово нових підходах до аналізу та оцінювання процесу і результатів трудової діяльності людини. Передумовою побудови демократичного, цивілізованого суспільства виступають не лише економічні й політичні пріоритети, але й загальний рівень сформованості та розвитку кожної особистості, її трудової культури, свідомості та самосвідомості, здатності до реалізації творчого потенціалу.

У цих умовах перед сучасною освітою та педагогікою постає важлива проблема необхідності глибоких змін у галузі навчання та підготовки до трудової діяльності. Зокрема, зростає потреба в удосконаленні підготовки молоді до різних видів професійної діяльності, а також у формуванні їхнього свідомого вибору майбутньої професії та відповідних навичок. З іншого боку, важливим завданням є виховання особистості учня як представника етнічної спільноти, носія національної духовно-матеріальної культури, особи з високим рівнем естетичного смаку.

Естетичне виховання школярів на уроках технологій є важливою складовою формування гармонійної особистості, адже сприяє розвитку творчих здібностей, формуванню естетичного смаку та здатності бачити красу в різних аспектах життя. Під час роботи над проектами зі створення декоративно-ужиткових виробів учні не лише здобувають практичні навички, а й вчаться оцінювати форму, пропорції, дизайн, матеріали, кольорову гаму та інші естетичні характеристики. Відтак, по-перше, уроки технологій допомагають учням розвивати візуальне сприйняття та відчуття краси, що є основою естетичного виховання. Вміння поєднувати функціональність і естетику в роботах формує в них відповідальність за власні творчі досягнення та розуміння важливості естетичних аспектів у створенні предметів. По-друге, естетичне виховання на уроках технологій сприяє розвитку критичного мислення та творчої активності. Завдяки процесу проектування, учні вчаться враховувати як практичні, так і естетичні

критерії, що дозволяє їм бути більш усвідомленими у виборі матеріалів, форм та колірних рішень.

Практика показує, що естетичне виховання на уроках технологій є важливим етапом розвитку школярів, оскільки воно допомагає формувати гармонійну особистість, здатну до творчості, самовираження та оцінки навколишнього світу через призму краси. Такий підхід до вирішення означених завдань зумовлює важливість навчання декоративно-ужиткового мистецтва школярів на уроках технологій.

Одним із популярних видів декоративно-ужиткового мистецтва у школі є техніка маркетрі, яка полягає в інкрустації різнокольоровими матеріалами (деревом, пластиком, металом тощо) на поверхні дерева або іншого основного матеріалу, створюючи художні зображення, орнаменти чи абстрактні композиції. Цей вид мистецтва дозволяє учням не тільки розвивати технічні навички роботи з різними матеріалами, але й сприяє розвитку творчого мислення та уяви. Маркетрі стимулює увагу до деталей, вчить точності та акуратності в роботі, а також формує естетичний смак. Створюючи інкрустовані вироби, учні розвивають вміння комбінувати кольори, текстури та форми, що сприяє їхньому художньому вираженню та збагаченню культурного досвіду. Крім того, цей вид діяльності виховує терпіння та наполегливість, оскільки процес виготовлення маркетрі вимагає значної концентрації і часу для досягнення високого рівня майстерності. Загалом, техніка маркетрі є чудовим інструментом для формування у школярів естетичного сприйняття та розвитку практичних навичок в області декоративно-ужиткового мистецтва.

Проте аналіз навчально-методичних посібників, модельних програм з технологій дозволили зробити висновок про те, що недостатня увага приділяється вивченню цього різновиду художньої обробки виробів з дерева – маркетрі. Це й зумовило вибір теми магістерської роботи: **«Естетичне виховання школярів у процесі вивчення техніки маркетрі на уроках технологій»**.

Об'єкт дослідження: процес художньо-трудової підготовки учнів у закладі загальної середньої освіти.

Предмет дослідження: зміст і методика естетичного виховання школярів у процесі вивчення техніки маркетрі на уроках технологій.

Мета дослідження полягає в розробленні методичних рекомендацій вчителям технологій з естетичного школярів у процесі вивчення декоративно-оздоблювальної техніки маркетрі.

Для досягнення обраної мети були поставлені наступні **завдання:**

- 1) розкрити теоретичні аспекти естетичного виховання школярів засобами декоративно-ужиткового мистецтва;
- 2) обґрунтувати зміст естетичного виховання школярів на уроках технологій та дати характеристику техніці маркетрі
- 3) розробити програму варіативного модуля «Техніка маркетрі» для 8 класу закладу загальної середньої освіти;
- 4) розробити методичні рекомендації щодо організації та проведення занять з варіативного модуля «Техніка маркетрі» у шкільних навчальних майстернях.

Теоретична значущість магістерської роботи полягає в обґрунтуванні ролі естетичного виховання в системі освіти, зокрема й технологічної; розкритті важливості використання декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема техніки маркетрі, як ефективного засобу для розвитку естетичних смаків учнів, формування їх творчих здібностей та уявлень про красу в роботі з природними матеріалами.

Практична значущість магістерської роботи полягає в розробленні змісту варіативного модуля «Техніка маркетрі» для 8 класу закладу загальної середньої освіти та методичних рекомендацій вчителям технологій та керівникам художньо-прикладних гуртків.

Апробація результатів: тези доповіді «Естетичне виховання школярів засобами декоративно-ужиткового мистецтва» в збірнику матеріалів IV

Всеукраїнської науково-практичної конференції «Народне мистецтво Бойківщини: традиції та сучасність».

Структура роботи: Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів (4 підрозділів), висновків, списку використаних джерел (53 найменувань) і додатків. Загальний обсяг становить 63 сторінок друкованого тексту, з яких 58 сторінки основного тексту.

Розділ 1.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

1.1. Естетичне виховання школярів як соціальна і педагогічна проблема

Естетичне виховання школярів є важливою складовою загального процесу їхнього розвитку, оскільки воно не лише сприяє формуванню емоційно-ціннісних орієнтацій, а й грає важливу роль у розвитку творчих здібностей, емоційної чутливості та соціальної адаптації учнів. В умовах сучасної освіти, коли вчителі стикаються з безліччю викликів і новими вимогами, питання естетичного виховання набуває особливої актуальності. Це стає не лише педагогічною, а й соціальною проблемою, оскільки успішне естетичне виховання безпосередньо пов'язане з формуванням гармонійної особистості, здатної адаптуватися до складних умов соціального середовища.

Як зазначено у «Концепції естетичного виховання учнівської молоді в умовах відродження української національної культури», естетичне виховання є важливою складовою загального розвитку особистості, адже воно формує не лише емоційну чутливість і творчі здібності, але й сприяє розвитку моральних і етичних цінностей, що визначають поведінку та світогляд людини. Воно допомагає школярам не тільки пізнавати красу, а й сприймати навколишній світ через призму емоцій, а також вчить розуміти і цінувати мистецтво, культуру та духовні цінності [29.].

Естетичне виховання сприяє розвитку емоційної чутливості, допомагаючи дітям виражати свої почуття та переживання через творчість. Це навчання створювати гармонію між внутрішнім світом особистості та зовнішнім, адже саме через мистецтво людина вчиться розуміти та переживати емоції, як свої, так і чужі. У результаті цього розвитку діти

здобувають здатність краще взаємодіяти з оточенням, проявляти емпатію та висловлювати свої почуття, що є важливим аспектом соціалізації.

Однією з основних задач естетичного виховання є «формування у школярів художнього смаку – здатності розрізняти прекрасне від буденного або низькопробного» [38. , с. 5]. Це дає можливість дітям не тільки отримувати естетичне задоволення від мистецтва, але й визначати високі естетичні і культурні стандарти, що, в свою чергу, сприяє розвитку гармонійної особистості. Крім того, естетичне виховання стимулює творчий потенціал учнів, оскільки воно сприяє розвитку їхньої уяви, фантазії та інтуїції. Творчі процеси, такі як малювання, музика, театр або рукоділля, дають учням можливість самовираження, дозволяючи розвивати індивідуальність, ініціативність і здатність вирішувати нетривіальні завдання.

Мистецтво вчить школярів розуміти, що таке добро, краса, справедливість і любов. Взаємодія з художніми творами допомагає учням усвідомити важливість моральних та етичних норм, сприяє формуванню високих моральних орієнтирів, що, в свою чергу, впливає на їхні вчинки та соціальну поведінку. Відтак естетичне виховання також сприяє розвитку критичного мислення, оскільки процес оцінки художніх творів передбачає не лише вивчення їхніх естетичних характеристик, але й аналіз контексту, ідеї, повідомлення, яке автор хоче передати. Це допомагає учням формувати здатність до глибокого осмислення, що є важливим навиком у житті.

Завдяки естетичному вихованню учні стають більш збалансованими, адже воно формує в них здатність знаходити гармонію не лише в зовнішньому світі, а й у внутрішньому. Дитина, що здатна сприймати красу, більш спокійно і з глибоким розумінням ставиться до складних ситуацій у житті, вона краще управляє своїми емоціями та може знайти рішення навіть у важких обставинах.

Естетичне виховання школярів охоплює процеси формування у дітей художнього смаку, вміння сприймати красу навколишнього світу, а також

розвиток творчих здібностей [48.]. Важливо, що цей процес не обмежується лише вивченням класичних форм мистецтва, таких як музика, живопис чи література, але також включає практичну діяльність учнів у галузі декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну, театального мистецтва та інших напрямків. Завдяки такому комплексному підходу, естетичне виховання дозволяє школярам не лише розвивати вміння сприймати красу, а й втілювати її в своїй діяльності. Своєю чергою, важливим аспектом естетичного виховання є формування внутрішньої культури учнів, яка виявляється в їхньому ставленні до навколишнього світу, умінні відчувати і оцінювати емоційний стан інших людей. Вчителі, які успішно інтегрують естетичні компоненти в навчальний процес, сприяють не лише розвитку творчих здібностей, а й глибокому формуванню моральних та етичних цінностей. Хоча естетичне виховання є важливим компонентом загальної освіти, однак у сучасних школах цей процес стикається з низкою серйозних проблем. Зважаючи на швидкі зміни в суспільстві, зміщення фокусів навчальних програм, а також швидкий розвиток технологій, естетичне виховання учнів потребує переосмислення та оновлення методичних підходів. Ось деякі ключові проблеми, з якими стикається естетичне виховання в школах:

Одна з основних проблем естетичного виховання в сучасній школі – це обмежений обсяг годин, відведених на предмети художньо-естетичного та технологічного напрямів. У багатьох випадках уроки у межах мистецької та технологічної освітніх галузей не займають достатньо місця в навчальних планах, що знижує їх значення в освітньому процесі. Часто такі уроки є факультативними або проходять за скороченою програмою, що не дозволяє дітям повною мірою розвивати свій естетичний потенціал. Більше того, часті зміни в навчальних програмах і недостатня кількість практичних годин не дають учням можливості вивчити естетичні дисципліни на достатньому рівні. Як зазначає Л. Масол, природничий або математичний напрями, часто на шкоду гуманітарним, набувають більшого пріоритету, внаслідок чого

художньо-естетичне виховання стикається з проблемою занедбання або недооцінки [32.].

Наявність належного матеріально-технічного забезпечення є однією з головних проблем у реалізації естетичного виховання в сучасних школах. Чимало закладів загальної середньої освіти, особливо в сільській місцевості або в районах з обмеженим бюджетом, не мають достатнього обладнання для проведення творчих і практичних занять. Наприклад, для виконання проєктів у техніці маркетрі, ліплення, різьблення тощо учням потрібні спеціальні матеріали та інструменти. Нерідко школи не можуть забезпечити доступ до потрібних матеріалів (деревини, металу та ін.), програмного забезпечення для комп'ютерного дизайну й навіть бібліотек з якісною мистецькою літературою. Недостатня кількість ресурсів призводить до того, що навчальний процес стає менш інтерактивним, а учні не отримують можливості повною мірою розкрити свій творчий потенціал.

Сучасні діти багато часу проводять за екранами смартфонів, планшетів та комп'ютерів, що суттєво змінює їхнє сприйняття світу і естетичних цінностей. В інформаційному середовищі дітей переважають спрощені образи і стереотипи, а сам процес споживання контенту часто носить поверхневий характер. Швидке сприйняття зображень, відео та мемів може відштовхувати учнів від глибокого занурення в класичне мистецтво, музику, літературу чи інші форми культури, які вимагають розуміння, критичного мислення та емоційної концентрації. Крім того, інтернет-культура часто насичена примітивними зображеннями та трендами, що відображають нестабільні соціальні і моральні норми. Це створює контраст з традиційними культурними та естетичними цінностями, що є важливими для формування гармонійної особистості.

На жаль, не всі учні мають високий рівень зацікавленості в уроках технологій чи образотворчого мистецтва, що є ще однією проблемою естетичного виховання. На думку Н. Волошиної, мотивація до творчої діяльності може бути низькою через відсутність практичних результатів або

через стереотипи про «незначущість» мистецтва порівняно з іншими більш «корисними» або «практичними» науками [12.]. Крім того, в деяких школах може не бути належної атмосфери для розвитку інтересу до декоративно-ужиткового мистецтва, особливо якщо учням не надається можливість брати участь у культурних заходах, виставках чи конкурсах. Відсутність мотивації в учнів призводить до того, що навіть талановиті діти не розвиваються в сфері естетичних дисциплін, а можуть, врешті-решт, втратити інтерес до творчості й залишити це заняття в минулому.

Для того, щоб естетичне виховання було ефективним, вчителі повинні володіти не лише спеціальними знаннями в галузі мистецтва, а й навичками роботи з дітьми, які потребують особливого підходу. Проте в багатьох школах бракує педагогів, які могли б проводити заняття на високому рівні, оскільки фахівці з технологій і декоративно-ужиткового мистецтва часто не мають достатнього професійного розвитку або навчалися за традиційними програмами, що не враховують новітніх підходів у вихованні творчих дітей. Окрім того, деякі вчителі не завжди мають змогу створювати інклюзивне середовище для дітей з різними рівнями здібностей, що також ускладнює естетичне виховання.

Як рекомендують автори «Концепції єдиної системи естетичного виховання у загальноосвітніх школах України», естетичне виховання не повинно бути обмежене лише уроками музики чи образотворчого мистецтва [30.]. Однак у багатьох школах естетичні цінності не інтегруються в інші навчальні предмети, що призводить до фрагментарного підходу. Якщо вчителі математики, літератури, історії чи природничих наук не використовують елементи естетики у своєму навчанні, учням важко розвивати цілісне уявлення про красу, естетичні принципи та їхню роль у всіх сферах життя.

Таким чином, естетичне виховання в сучасних школах стикається з низкою проблем, що обмежують його ефективність і значення для учнів. Зокрема, це недостатній час для художніх дисциплін, обмежені ресурси,

негативний вплив сучасних технологій та соціальних мереж, а також брак кваліфікації педагогів. Однак ці труднощі можна подолати за умови інтеграції естетичного виховання в усі аспекти навчання, підвищення рівня кваліфікації вчителів, поліпшення матеріальної бази та формування в учнів більш глибокого інтересу до мистецтва та культури.

Погоджуємося з думкою Е. Белкіною, що ефективно естетичне виховання безпосередньо залежить від педагогічної майстерності вчителів [3.]. Відтак роль педагогів у розвитку естетичних якостей школярів є ключовою, оскільки вони не лише передають знання, але й формують у дітей розуміння та здатність сприймати і створювати красу. Особливо важливим є цей аспект на уроках технологій, оскільки саме в цій дисципліні учні здобувають практичні навички, що сприяють розвитку їхнього творчого потенціалу. Учителі технологій відіграють важливу роль у тому, щоб навчити учнів не тільки технічних аспектів виготовлення виробів, а й допомогти їм усвідомити естетичну складову кожної творчої діяльності.

Педагог на уроках технологій може і повинен інтегрувати естетичні компоненти в кожен етап технологічного процесу. Це означає, що учні повинні не лише вивчати технічні характеристики матеріалів та технології їх обробки, а й вчитися оцінювати естетичні властивості цих матеріалів. Учитель технологій має заохочувати школярів до пошуку красивих, візуально привабливих рішень у проектуванні та виготовленні виробів, враховуючи пропорції, кольорову гамму, текстуру та форму [24.]. Таким чином, процес виготовлення виробу стає не тільки технічним, а й творчим актом, що дозволяє кожному учневі реалізувати свої естетичні ідеї.

Уроки технологій побудовані на проектно-технологічній діяльності, коли учні мають змогу розробляти проекти і втілювати їх в матеріалі власноруч [25.]. У цьому контексті учитель технологій може відігравати важливу роль у розвитку творчих здібностей школярів, пропонуючи різноманітні завдання, що стимулюють їх до пошуку нових естетичних рішень. Наприклад, учні можуть створювати макети, моделі, дизайнерські

предмети, працюючи з різними матеріалами та технологіями. Важливо, щоб педагог звертав увагу на взаємодію форми і функції, а також допомагав дітям оцінювати естетичні аспекти їхніх проєктів, задаючи запитання про гармонію, композицію та пропорції.

Практика показує, що педагог, як наставник, допомагає учням виразити свої емоції через творчу діяльність, надаючи важливість кожному етапу створення виробу. Вчитель технологій може заохочувати дітей до глибокого розмірковування про їхню роботу, стимулюючи їх відчуття задоволення від процесу створення чогось красивого і корисного. Вчитель технологій має допомогти учням усвідомити значення емоційного зв'язку з тим, що вони створюють. Це, своєю чергою, сприяє формуванню естетичних цінностей, оскільки учень розуміє, що естетика не є чимось абстрактним і відокремленим від повсякденного життя, а є невід'ємною частиною будь-якої діяльності.

Уроки технологій надають прекрасну можливість розвивати в учнів художньо-конструкторське мислення, яке є важливим аспектом естетичного розвитку [27.]. Вчитель технологій має навчити школярів не лише виконувати задану задачу, але й творчо підходити до кожного етапу проєктування та виготовлення. Це включає в себе вміння оцінювати естетичні якості вже існуючих виробів, вдосконалювати їх, працювати над створенням унікальних моделей, застосовувати композиційні рішення та створювати гармонійні, функціональні та естетично привабливі продукти. Такий підхід допомагає розвивати в учнів не лише технічні, а й естетичні навички.

Ще один важливий аспект – це здатність вчителя технологій інтегрувати естетичні критерії оцінювання в процес навчання. Оцінка роботи учнів повинна базуватися не лише на технічних характеристиках (якості виготовлення, точності виконання), а й на її естетичних аспектах. Педагог може акцентувати увагу на тому, як форма і колір виробу взаємодіють з його функціональністю, як цей виріб виглядає в загальному контексті, чи

відповідає він естетичним вимогам часу та культури. Така оцінка мотивує учнів до розвитку естетичних якостей і дозволяє їм побачити взаємозв'язок між технічними та художніми аспектами у створенні речей.

Уроки технологій надають чудову можливість для формування у школярів більш глибокого сприйняття краси не лише у сфері мистецтва, а й у повсякденному житті [44.]. Педагоги можуть знайомити учнів з історією дизайну, сучасними тенденціями в технології та мистецтві, стимулюючи їх до аналізу естетичних якостей предметів навколишнього середовища. Таким чином, через практичну діяльність учні вчаться бачити гармонію і естетику не лише у виготовлених виробах, а й у навколишньому світі, що сприяє їхньому загальному естетичному розвитку. Учителі технологій також можуть сприяти розвитку естетичних якостей школярів через організацію естетично привабливого освітнього середовища. Це стосується як зовнішнього вигляду класної кімнати, так і атмосфери уроку: використання кольору, розташування робочих місць, добір навчальних матеріалів і демонстраційних зразків. Окремі моменти, як оформлення виставок учнівських робіт, проведення конкурсів та проектів, можуть допомогти створити атмосферу творчості і гармонії, де кожен учень зможе проявити себе, а також оцінити результати праці своїх однокласників.

Таким чином, роль педагогів у розвитку естетичних якостей школярів на уроках технологій є надзвичайно важливою і багатогранною. Вони не лише передають технічні навички, але й сприяють розвитку творчості, критичного мислення і емоційної чутливості учнів. Педагоги допомагають школярам усвідомити важливість естетики в кожному аспекті їхньої діяльності та навчити їх розуміти красу навколишнього світу. Такий підхід дозволяє учням не лише розвиватися в технічному плані, але й ставати гармонійними і творчими особистостями. Тому на учителів технологій лягає завдання формувати у школярів здатність до самостійного сприйняття і створення естетичних об'єктів, що забезпечить їхнє емоційно-ціннісне ставлення до навколишнього світу, а естетичне виховання має бути

інтегрованим у всі аспекти освітнього процесу, включаючи не лише спеціалізовані уроки мистецтва, а й інші предмети, зокрема технології.

Отже, естетичне виховання є важливою складовою загальної освіти, сприяючи розвитку не тільки творчих здібностей учнів, але й формуванню їхніх моральних та культурних цінностей. Сучасна освітня система зіштовхується з труднощами, які знижують результативність естетичного виховання. Для їх подолання необхідно впроваджувати новаторські методики та комплексні підходи.

Один із найважливіших шляхів подолання проблем естетичного виховання полягає в інтеграції естетичних аспектів в інші навчальні предмети, зокрема й технології. Естетичне виховання не повинно бути обмежене лише уроками музики, образотворчого мистецтва чи літератури. Вчителі технологій повинні включати естетичні елементи в свій виклад. Так, наприклад, під час вивчення на уроках технологій можна обговорювати естетичні принципи будівництва; вивчаючи природні явища, звертатися до краси природи та її взаємозв'язку з наукою. Інтеграція естетичних цінностей у міжпредметний контекст дозволяє створити цілісну картину естетичного розвитку учнів, що сприяє їх всебічному формуванню. Важливо, щоб «учні не лише отримували знання в кожному конкретному предметі, але й вміли сприймати естетичні аспекти навколишнього світу, що дозволяє розвивати в них глибоке розуміння краси» [23. , с. 14].

Забезпечення належної кількості часу та ресурсів для вивчення технологій та образотворчого мистецтва (або ж їх інтеграція у вигляді дизайну) є одним з важливих кроків для подолання проблем естетичного виховання. У багатьох школах уроки малювання та технологій перетворюються майже у факультативні чи гурткові, адже мають обмежену кількість годин. Це створює ситуацію, коли такі уроки відходять на другий план у порівнянні з іншими, більш «практичними» предметами, що обмежує можливості для творчого розвитку учнів. Необхідно збільшити кількість годин на шкільні предмети «Технології» та «Образотворче мистецтво», а

також важливо, щоб школи мали достатню кількість матеріальних ресурсів для проведення таких уроків – від мистецьких матеріалів до відповідного оснащення для шкільних навчальних майстерень. Це дозволить дітям більш ефективно освоювати техніки і стилі, розвивати естетичний смак і знаходити нові шляхи самовираження через творчість.

Як переконує А. Терещук і С. Дятленко, сучасні цифрові технології відкривають нові горизонти для естетичного виховання [45.]. Використання мультимедійних ресурсів, віртуальних музеїв, програм для цифрового малювання чи дизайну дозволяє не лише розширити можливості творчої діяльності, а й залучити учнів до інтерактивного навчання. Педагоги можуть створювати віртуальні виставки учнівських робіт, організовувати онлайн-конкурси або знайомити дітей з кращими зразками декоративно-ужиткового мистецтва, що робить естетичне виховання більш сучасним та доступним. Інноваційні технології, такі як 3D-дизайн, комп'ютерна графіка, анімація, створення форм й орнаментальних композицій за допомогою програмного забезпечення, дозволяють учням експериментувати, активно залучаючи свої емоції, й розвиваючи таким чином естетичні якості. Інтерактивні методи навчання стимулюють дітей до креативного підходу, самовираження і критичного мислення.

Залучення учнів до позаурочних заходів, культурних подій, виставок, майстер-класів сприяє не лише естетичному вихованню, а й вихованню активної культурної позиції. Школа має організовувати заходи, які допомагають учням розширювати свої горизонти і знайомитись з різними видами мистецтва. Крім того, участь у творчих конкурсах, фестивалях і виставках допомагає школярам розвивати почуття відповідальності за свою творчість, вчить співпраці та взаємоповазі. Це також сприяє формуванню естетичних стандартів, які діти можуть застосовувати не лише у навчанні, але й у повсякденному житті.

Учений-педагог В. Бітаєв справедливо наголошує, що природа є невичерпним джерелом естетичних вражень, і включення елементів

природознавства та екології в процес естетичного виховання є важливим кроком [4.]. Вчителі технологій повинні привертати увагу учнів до краси навколишнього світу, розвивати у них чутливість до природи, її кольору, звуків, форм та текстур. Екологічні проєкти, походи, спостереження за природними явищами допомагають школярам не лише пізнавати природний світ, а й вчать їх бачити красу в простих речах, що сприяє розвитку емоційної чутливості та естетичного сприйняття навколишнього середовища.

Крім того, для подолання проблем естетичного виховання важливо змінити загальне ставлення до нього в суспільстві. Потрібно посилювати роль культури і мистецтва в освітньому процесі на рівні держави, громади, батьків. Це можна досягти через програму підтримки культурних ініціатив, створення культурних просторів для дітей та молоді, підтримку художніх шкіл і гуртків.

На думку В. Єніна, подолання проблем естетичного виховання в школі потребує комплексного підходу, який включає інтеграцію естетичних цінностей у всі сфери навчання, розширення ресурсної бази, використання новітніх технологій, розвиток позаурочної діяльності, а також підвищення кваліфікації педагогів [22.]. Лише створивши сприятливе середовище для творчого та естетичного розвитку, можна досягти значних результатів у вихованні емоційно чутливих, творчих, культурно обізнаних особистостей.

Отже, естетичне виховання школярів – це важливий аспект загального розвитку учнів, який має не лише педагогічне, а й глибоке соціальне значення. Сучасні виклики, з якими стикається система освіти, вимагають від педагогів нових підходів до реалізації естетичного виховання. Тому необхідно створювати умови для розвитку творчих здібностей учнів, забезпечувати їх емоційне зростання і формувати у них здатність до творчого самовираження. Лише в такому випадку естетичне виховання стане ефективним інструментом не тільки для розвитку особистості, а й для формування гармонійного та емоційно чутливого суспільства.

1.2. Естетичне виховання школярів у процесі вивчення декоративно-ужиткового мистецтва

Як зазначалося у підрозділі 1.1., естетичне виховання є важливою складовою формування гармонійної, творчої особистості, здатної оцінювати красу навколишнього світу та створювати її власними руками. Одним із ефективних способів розвитку естетичних якостей у школярів є вивчення декоративно-ужиткового мистецтва, яке не лише допомагає дітям «оволодіти художніми техніками, а й стимулює розвиток їхнього творчого потенціалу, розвиває вміння бачити і створювати красу в буденних речах» [1. , с. 4]. Отже, естетичне виховання є важливим аспектом розвитку особистості, адже воно формує у дітей здатність сприймати, розуміти та створювати красу. Одним із найефективніших засобів такого виховання є декоративно-ужиткове мистецтво, яке поєднує в собі творчість, культурну спадщину та практичне застосування художньо-трудова уміння.

Декоративно-ужиткове мистецтво охоплює різноманітні техніки створення естетично привабливих і водночас функціональних виробів [16.]. Сюди належать такі напрями, як вишивка, гончарство, різьблення по дереву, лозоплетіння, художнє скло, батик, витинанка тощо. Головною особливістю цього мистецтва є поєднання практичної цінності предмета з його естетичною виразністю. Вивчення декоративно-ужиткового мистецтва на уроках технологій допомагає учням: 1) розвивати художній смак і креативність; 2) знайомитися з національними традиціями та культурною спадщиною; 3) формувати дрібну моторику, увагу та терпіння; 4) усвідомлювати зв'язок між мистецтвом і побутом.

Рис. 1.1. П'єр Голль. Стіл, інкрустований у техніці маркетрі (XVII ст.)

У процесі створення художніх виробів учні знайомляться з основами композиції, гармонії кольорів, симетрії, пропорційності. Вони вчаться цінувати різні художні стилі, досліджувати особливості матеріалів і технік. Особливу роль у цьому процесі відіграє активна творча діяльність, яка допомагає учням розкрити власний потенціал, розвинути індивідуальність і відчутти задоволення від створення чогось унікального.

На уроках технологій декоративно-ужиткове мистецтво передовсім використовується як засіб формування творчих здібностей учнів. Уроки технологій у контексті вивчення різних видів декоративно-ужиткового мистецтва можуть включати: 1) виконання практичних робіт у різних техніках (писанкарство, художній розпис, різьблення, випалювання, карбування та ін.); 2) вивчення історії декоративно-ужиткового мистецтва та традицій народних художніх промислів і ремесел; 3) організацію майстер-класів із залученням народних майстрів; 4) проведення виставок учнівських робіт [53.].

Рис. 1.2. Адам Вайсваллер. Комод, інкрустований у техніці маркетрі (кінець XVIII ст.)

Декоративно-ужиткове мистецтво охоплює широкий спектр художніх промислів і ремесел, що мають глибоке національне коріння [46.]. Вишивка, гончарство, різьблення по дереву, писанкарство, витинанка, ткацтво – всі ці види народного декоративно-ужиткового мистецтва формувалися століттями, відображаючи побут, традиції та вірування українського народу. Кожен регіон України має свої характерні особливості в декоративно-ужитковому мистецтві [1.]. Наприклад, петриківський розпис вирізняється яскравими квітковими орнаментами, гуцульське різьблення – геометричними візерунками, а бойківська вишивка славиться червоно-чорним колоритом. Вивчаючи ці види мистецтва, учні не лише освоюють техніку виконання, а й знайомляться з історією свого народу, його естетичними та духовними цінностями.

Рис. 1.3. Генріх Гамбс. Бюро з музичним механізмом, інкрустований у техніці маркетрі (кінець XIX ст.)

Крім того, декоративно-ужиткове мистецтво сприяє формуванню національної гордості, оскільки допомагає учням усвідомити унікальність української культури. Виготовляючи власні мистецькі вироби за народними традиціями, школярі не лише відчують причетність до культурної спадщини, а й усвідомлюють свою роль у її збереженні та розвитку. Важливим аспектом виховання національної свідомості є участь дітей у майстер-класах, виставках, ярмарках, де вони можуть продемонструвати свої вироби, ознайомитися з роботами інших майстрів і отримати глибше розуміння традиційної творчості. Такі заходи сприяють патріотичному вихованню та формуванню почуття відповідальності за збереження культурного надбання.

Національна ідентичність включає мову, традиції, символіку, мистецтво, що об'єднують людей у єдину спільноту. Декоративно-ужиткове мистецтво відіграє ключову роль у цьому процесі, адже кожен народний

орнамент, кожна форма чи колір у виробках мають своє значення та символіку. Наприклад, в українській вишивці кожен символ несе певне смислове навантаження: калина – символ безсмертя роду, ромб – знак родючості та достатку, хрест – оберіг від зла. Ознайомлення з такими символами сприяє поглибленню розуміння культурних кодів нації, виховує повагу до традицій і стимулює подальший інтерес до вивчення історії свого народу.

Рис. 1.4. Жан-Анрі Різенер. Письмовий стіл Марії-Антуанети, інкрустований у техніці маркетрі (кінець XVIII ст.)

Досліджуючи українські народні художні промисли та ремесла, учні не лише розвивають естетичний смак, а й усвідомлюють важливість збереження культурної спадщини. Відродження інтересу до традиційних промислів і ремесел сприяє вихованню патріотизму, шанобливого ставлення до історії рідного народу.

Одним із ефективних засобів цього процесу є вивчення декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема техніки **маркетрі** – мистецтва інкрустації по дереву. Маркетрі (від французької *marqueterie* означає набір) – це техніка оздоблення дерев'яних поверхонь шляхом створення художніх композицій із

тонких шматочків шпону різних порід дерева [19.]. Ця техніка використовується для декорування меблів, панно, сувенірів та інших виробів. Робота з маркетрі сприяє розвитку в учнів: 1) чуття кольору та текстури, оскільки різні породи дерева мають унікальні відтінки та структуру; 2) відчуття гармонії, адже важливо правильно поєднувати деталі, щоб створити естетично довершений образ; 3) композиційного мислення, оскільки учні самостійно проєктують свої роботи, розміщуючи елементи так, щоб створити цілісну картину.

Рис. 1.5. Жан-Франсуа Ебен. Бюро Людовіка XV, інкрустоване у техніці маркетрі (1769 р.)

Робота в цій техніці вимагає не лише вправності рук, а й розуміння основ мистецтва. Учні вчаться стилізації форм, освоюють правила симетрії, ритму, контрасту. Крім того, вони знайомляться з історією декоративного мистецтва, досліджують роботи майстрів маркетрі, що сприяє формуванню їхньої художньої культури. Особливо важливим є вивчення українських традицій у дерев'яній інкрустації [46.]. Народні майстри здавна використовували техніку маркетрі для оздоблення меблів, скринь, музичних інструментів, що дозволяє учням глибше усвідомити зв'язок мистецтва з культурною спадщиною.

Маркетрі передбачає роботу з природними матеріалами, що допомагає дітям розвивати відчуття кольору, фактури та гармонії [39.]. Кожен вид деревини має свою унікальну палітру відтінків – від світлої берези до темного горіха. Правильний підбір матеріалів та їх поєднання у єдину композицію сприяє формуванню художнього смаку. У процесі роботи учні освоюють принципи: 1) колористики – гармонійного поєднання природних відтінків деревини; 2) симетрії та пропорційності – рівноваги елементів у композиції; 3) контрасту та ритму – використання темних і світлих фрагментів для створення виразності.

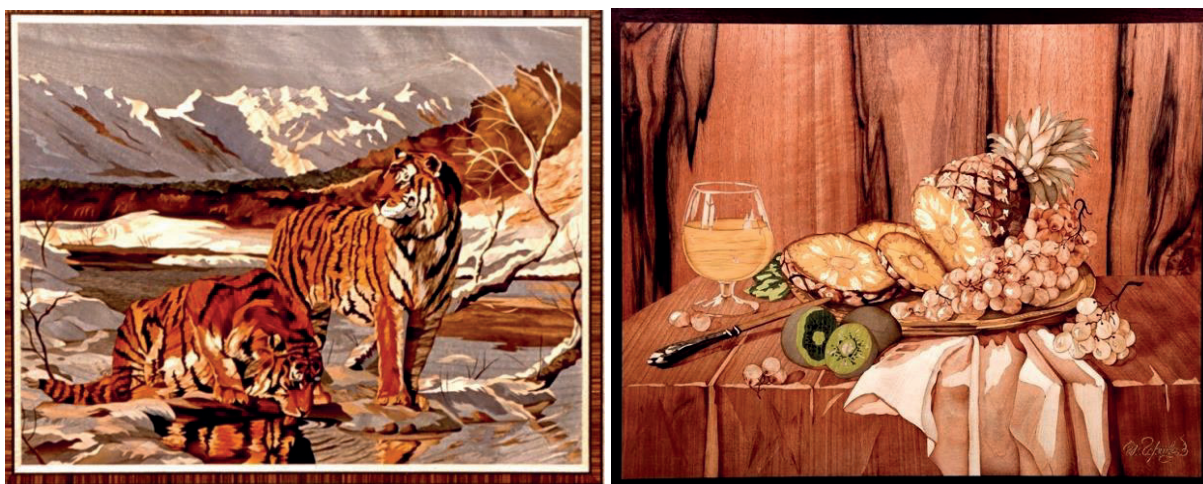

Рис. 1.6. Картини, виконані у техніці маркетрі

Маркетрі – це складна, копітка техніка, яка вимагає зосередженості, акуратності та уважності до деталей. Створення маркетрі вимагає ретельної підготовки та точності. Дітям потрібно уважно вибирати матеріал, вирізати деталі, підганяти їх одну до одної. Така діяльність сприяє розвитку терпіння, уважності та навичок аналізу композиційної побудови. У процесі роботи учні розвивають дрібну моторику, координацію рухів, просторове мислення, що позитивно впливає на їхній загальний розвиток. Окрім цього, сама робота приносить естетичне задоволення: спостерігаючи, як під руками поступово з'являється витончене зображення, школярі відчують гордість за власні досягнення та вчаться цінувати красу, створену власноруч, вчаться

спостерігати за природною красою текстур деревини, помічати найдрібніші відмінності в її структурі, що формує глибше розуміння естетики.

Вивчення цієї техніки «дозволяє знайомитися з традиціями декоративно-ужиткового мистецтва та їхнім місцем у сучасному дизайні» [33.]. Школярі можуть аналізувати, як маркетрі застосовувалося в історії (в оздобленні меблів, інтер'єрів) і як воно використовується сьогодні – у декорі, сувенірній продукції, ювелірних виробках. Розуміння зв'язку між мистецтвом минулого та сучасними тенденціями допомагає розвивати художній смак, здатність оцінювати мистецькі твори та створювати власні унікальні роботи.

Крім того, уроки технологій із вивчення техніки маркетрі дозволяють інтегрувати знання з різних шкільних предметів:

- 1) образотворче мистецтво (створення ескізів, вибір композиції, кольорові рішення).
- 2) фізика та хімія (знання про властивості деревини, особливості її обробки);
- 3) історія і культура (вивчення мистецтва минулих століть, знайомство з творчістю народних майстрів);

4) практичні навички (робота з конструкційними матеріалами (деревиною різних порід і текстур), вимірювальними і різальними інструментами, дотримання технологічного процесу тощо).

Техніка маркетрі дає змогу виконувати композиції будь-якої складності – від простих зображень в орнаменті до складних композицій [19.]. Суттєва особливість маркетрі полягає в тому, що така мозаїка дає гладку й рівну поверхню й, очевидно, її можна застосувати у тих випадках, коли різьблення неможливе або не бажане. Маркетрі довго і добре зберігається, особливо, якщо застосовувати стійкі до атмосферних впливів лаки: паркетний, поліефірний тощо. Опорядження можна оновити, відшліфувавши оздоблювану поверхню і знявши з неї шар лаку або мастики (поліефірний лак відшаровується дуже розігрітою праскою) [28.].

Отже, естетичне виховання учнів на уроках, що присвячені вивченню техніки маркетрі, є важливим елементом розвитку їхнього творчого потенціалу, емоційної чутливості та естетичних уподобань. Через використання художньої обробки деревини учні набувають не лише практичних навичок, але й вчаться оцінювати красу навколишнього світу, розвивати власні художні смаки та інтерпретувати їх у створенні унікальних творів.

Розділ 2.
МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАРКЕТРІ
НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Обґрунтування змісту естетичного виховання школярів на заняттях з художньої обробки деревини в техніці маркетрі

У створенні оптимальної системи естетичного виховання школярів на сучасному етапі важливою і досить складною проблемою є правильне визначення, відбір та програмування його змісту. Як обґрунтовано у розділі 1, до визначальних чинників формування змісту художньо-трудової підготовки учнів у закладі загальної середньої освіти належать:

- 1) державні освітні стандарти та програми, котрі встановлюють основні вимоги до змісту навчання, компетентностей і результатів навчальної діяльності;
- 2) соціокультурні особливості регіону, коли враховуються традиції, народні художні ремесла та промисли, культурно-мистецька спадщина та потреби місцевого ринку праці;
- 3) вікові та психологічні особливості учнів, зокрема рівень їх розвитку, інтереси, творчі здібності та схильності;
- 4) вплив сучасних інформаційних технологій та цифрових засобів на процес творчої художньо-трудової діяльності;
- 5) матеріально-технічна база закладу загальної середньої освіти, тобто наявність обладнання, інструментів, матеріалів для організації та проведення практичних занять;
- 6) кваліфікація педагогічних кадрів, зокрема рівень професійної підготовки вчителів технологій, їхня методична компетентність та творчий підхід до організації та здійснення освітнього процесу;

7) запити та інтереси учнів і батьків, врахування їх потреб, мотивації та перспектив подальшого професійного розвитку здобувачів освіти;

8) інтеграція з іншими освітніми компонентами (шкільними навчальними предметами, які встановлюють зв'язок художньо-трудової підготовки з предметами гуманітарного, суспільного, естетичного, природничого спрямування.

Ці чинники забезпечують ефективність навчання, формування творчих і художньо-трудових компетентностей учнів, сприяють їхньому гармонійному розвитку та професійній орієнтації.

Вітчизняний вчений О. Коберник відзначає, що зміст естетичного та трудового виховання в найбільш широкому значенні полягає «...в практичному засвоєнні підростаючими поколіннями соціальних і культурних цінностей суспільства, що дозволяє всебічно брати участь у його житті на основі суспільно корисної творчої діяльності» [25. , с.16]

Розвиваючи означення розуміння змісту естетичного і трудового виховання школярів засобами народних художніх промислів Н. Дубова, В. Потапкін, В. Харитонova виділяють в його структурі чотири елементи:

1) систему знань про види, засоби праці, поняття, ідеї про культурні, трудові, моральні якості особистості людини праці;

2) відповідні їм вміння, навички, досвід творчої художньо-трудової діяльності, відносин, поведінки;

3) досвід творчої раціоналізаторської, винахідницької діяльності, дослідницької роботи;

4) норми відносин до праці, її продуктів, до суспільства та людей праці, тобто морально-трудова вихованість [36. , с. 18]

Слід зазначити, що засвоєння першого елемента озброює методичним підходом до художньо-трудової діяльності, формування й зумовлення культурних, естетичних, трудових і морально-вольових якостей, відносин до творчої праці та її результатів. Засвоєння другого елемента забезпечує набуття досвіду застосування цих знань на практиці, оволодіння художніми і

трудовими вміннями та навичками. Засвоєння третього елементу змісту естетичного і трудового виховання зумовлює подальший розвиток культури праці, зокрема у галузі декоративно-ужиткового мистецтва. Адже без трудової, раціоналізаторської, винахідницької діяльності у цій царині неможливий подальший розвиток художньо-трудової й виробничої культури. Засвоєння четвертого елементу зумовлює виявлення і розвиток культурно-мистецьких, ідейно-моральних, вольових, трудових якостей праці, усвідомленого ставлення до її результатів, людей праці, засвоєння соціального й емоційного досвіду.

У цьому контексті особливо важливо підкреслити, що кожний елемент художньо-трудової діяльності виконує певну незамінну іншими функцію. Між тим, попередні елементи можуть функціонувати незалежно від наступних. Проте, кожний наступний не може функціонувати без попередніх. Тобто тут діють принципи: «Можна знати, але не вміти. Можна знати і вміти виконувати відомі способи художньо-трудової діяльності, але не бути підготовленим до творчого рівня. Можна знати, вміти, творити, але не володіти згаданими якостями особистості, відношенням до творчої праці, продуктів праці й людей».

Увесь спектр елементів загальної художньо-трудової культури, разом із ідейно-моральними, інтелектуальними, естетичними та фізичними якостями, що формуються в процесі суспільно корисної продуктивної праці, становить зміст естетичного і трудового виховання людини загалом. Однак цей обсяг знань і навичок неможливо повністю засвоїти впродовж шкільних років. Тому зміст естетичного і трудового виховання школярів формується шляхом цілеспрямованого відбору необхідних компонентів. При цьому основну увагу приділяють освітньо-виховним завданням школи, враховують закономірності та принципи національного, естетичного та трудового виховання, вікові можливості учнів та інші чинники.

Як уже зазначалося, основним компонентом змісту естетичного і трудового виховання є поняття, знання і переконання, що формують

художньо-трудова культура та відображають морально-трудові й морально-психологічні якості працівника.

У дослідженні нами виокремлено знання і переконання, які повинні бути включені до змісту естетичного виховання, передбачені в навчальних програмах, методичних посібниках і реалізовані в освітньому процесі. Насамперед це поняття, знання та переконання, що враховують вікові особливості школярів і розкривають роль творчої праці в житті людини та суспільства. Важливо формувати усвідомлення необхідності сумлінної праці як ключового чинника особистого добробуту та зростання національного багатства. Це, своєю чергою, сприяє всебічній підготовці молодой людини до творчої художньо-трудової діяльності, навчає дбайливому та економному ставленню до природних ресурсів, знарядь і засобів праці, формує відповідальне ставлення до шкільного майна та довкілля.

До змісту естетичного і трудового виховання також входять знання про робочі інструменти й машини – від найпростіших ручних знарядь до сучасної техніки, про різні види матеріалів (папір, тканини, дерево, метал тощо), їхні властивості та застосування. Важливо також ознайомлювати учнів із способами організації праці, основами виробництва та різноманітними галузями господарства, що сприятиме їхній майбутній професійній орієнтації.

Сукупність соціально-економічних, морально-трудових і морально-психологічних понять, знань та переконань, що стають надбанням особистості, визначає формування в неї високих морально-трудових якостей, свідомого ставлення до праці, суспільної та приватної власності, а також поваги до людей праці та суспільства загалом. Серед цих якостей особливо важливо розвивати працьовитість, наполегливість, готовність до свідомого вибору професії та її освоєння відповідно до особистих здібностей.

Другим ключовим елементом змісту трудового виховання є формування системи навичок, умінь і досвіду практичного застосування набутих знань та ідей у трудовій діяльності. Це охоплює різноманітні види

навчальної, господарсько-побутової, суспільно корисної та продуктивної праці, які не лише вимагають застосування відповідних умінь і навичок, а й сприяють закріпленню морально-психологічних якостей особистості. Ця складова естетичного виховання є найбільш важливою та водночас складною для відбору й побудови. Варто враховувати, що завдання естетичного і трудового виховання реалізуються переважно в процесі навчання технологій, яке є його невід'ємною складовою. Саме тому зміст навчання технологій становить основну частину змісту естетичного і трудового виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва, забезпечуючи їхню єдність у освітньому процесі.

Виділені вище чотири елементи змісту естетичного і трудового виховання в повній мірі відповідають суті дидактичного критерію конструювання змісту освіти в навчальному предметі, сформульованого академіком Д. Тхоржевським. Науковець зазначав, що «... в навчальний предмет необхідно включати не лише знання і способи діяльності, але і завдання, виконуючи які учні засвоюють досвід творчої діяльності. Поряд з цим весь навчальний матеріал повинен враховувати емоційний чинник, тобто рівень потреб і характер мотивів учнів. Іншим словами, в зміст навчального матеріалу необхідно передбачити крім знань і вмінь, ще й діяльність творчого і емоційного характеру» [49. , с. 126]

Під змістом навчання технологій вченими розуміється соціально і педагогічно обґрунтована, логічно (структурно) впорядкована та зафіксована в навчальних програмах і дидактичних посібниках інформація, на основі якої учні засвоюють знання, художньо-трудові вміння і навички, необхідні для художньо-трудової підготовки характеру, участі в творчій продуктивній праці, а також для орієнтації на майбутню професійну діяльність [44. , с. 13]

Формуючи зміст навчання технологій, слід виходити з основного завдання цього загальноосвітнього предмета – дати учням знання, практичні вміння та навички, необхідні для оволодіння конкретними правилами діяльності у сфері матеріального виробництва. Отже, він має охоплювати

види діяльності, пов'язані з найбільш поширеними галузями народного господарства.

Між тим, специфіка навчання технологій порівняно з іншими предметами полягає в тому, що технологія виробництва, засоби праці змінюються динамічніше, ніж закони хімії, фізики, математики, біології. Навчання технологій передбачає залучення учнів до конкретної пізнавально-перетворювальної діяльності в процесі навчання, що вимагає гнучкості його змісту і врахування регіональних особливостей народного господарства для окремих шкіл. Крім того, зміст навчання технологій учнів, наприклад у 6 класі повинен передбачати наступність в розвитку знань і вмінь, набутих школярами у 5 класі. В свою чергу, зміст навчання технологій в 7 класі повинен бути базою для наступного навчання в 8 класі. Звісно, практичні роботи складають основу змісту навчання технологій учнів, тому вони займають приблизно 75% навчального часу. Інша частина відводиться на вивчення теоретичного матеріалу [49. , с. 19]

За основу конструювання змісту навчального матеріалу нами обрано принципи навчання школярів декоративно-ужитковому мистецтву, запропоновані Р. Захарченком, а саме:

- 1) доступність різних видів декоративно-ужиткового мистецтва для оволодіння ними учнями з різними здібностями;
- 2) сформованість спеціальних художніх і технічних умінь, необхідних для оволодіння зазначеними видами декоративно-ужиткового мистецтва;
- 3) урахування вікових особливостей учнів;
- 4) національний зміст виробів декоративно-ужиткового мистецтва;
- 5) призначення і зміст виробів, що розширюють знання учнів своєї національної історії, викликають інтерес до вивчення української культури;
- 6) призначення виробів для проведення національних обрядів чи використання їх у побуті;
- 7) вплив занять видів декоративно-ужитковим мистецтвом на розвиток здібностей і творчого потенціалу школярів;

- 8) набуття художніх і технічних знань, умінь і навичок;
- 9) забезпечення систематичності і послідовності освітнього процесу [24. , с. 25]

Інструментарієм формування змісту творчої художньо-трудової діяльності, починаючи з добору системи знань і вмінь, їх структурування у вигляді програм, навчальних посібників й інших дидактичних матеріалів, послужили такі критерії:

1. Відповідність змісту основним (провідним) функціям у діяльності кваліфікованих робітників найбільш поширених професій у галузі народних художніх промислів з урахуванням практики зайнятості населення.
2. Виховна і профорієнтаційна спрямованість змісту.
3. Відповідність змісту культуровідповідному принципу в навчанні.
4. Практична спрямованість змісту організації творчої художньо-трудової діяльності учнів у процесі навчання технологій.
5. Відповідність змісту творчому характеру розумової і фізичної діяльності учнів.
6. Міжпредметна і внутрішньопредметна скоординованість змісту навчання.
7. Структурна взаємозумовленість у змісту пізнавальних відомостей і практичних дій.
8. Відповідність обсягу змісту часові, відведеного на його вивчення.
9. Доступність змісту на всіх етапах і стадіях освітнього процесу.
10. Відповідність змісту матеріально-технічній базі з урахуванням перспектив її розвитку.
11. Відповідність змісту міжнародному досвіду його формування [49. , с. 115].

Таким чином, викладені теоретичні засади формування та вдосконалення змісту трудового навчання учнів стали основою для розробки змісту варіативного модуля «Техніка маркетингу» навчальної програми «Технології» для 8-го класу закладу загальної освітньої школи.

Пояснювальна записка

Маркетрі є одним із видів художньої обробки деревини, що полягає у створенні візерунків та зображень методом інкрустації тонкими пластинами шпону різних порід дерева. Це мистецтво широко застосовується в меблевому виробництві, декоративному оформленні інтер'єрів та виготовленні художніх панно.

Цей вид декоративних робіт характеризується надзвичайною різноманітністю образотворчих можливостей – від площинних орнаментів, що нагадують вишивку хрестиком, до складних сюжетних мотивів з передачею об'єму предмета і простору. В цій техніці створюються найрізноманітніші композиції: орнаменти, пейзажі, натюрморти, портрети та ін. декоративні композиції.

Основна мета вивчення варіативного модуля «Техніка маркетрі» у 8 класі полягає у формуванні в учнів практичних навичок художньої обробки деревини методом маркетрі, розвитку естетичного смаку, творчого мислення та конструкторських здібностей. Навчання сприяє освоєнню технологічних прийомів роботи з дерев'яним шпоном, вдосконаленню моторики рук, вихованню уважності, акуратності та відповідального ставлення до праці.

Ключовими завданнями вивчення варіативного модуля «Техніка маркетрі» у 8 класі є:

1. Ознайомлення з основами маркетрі – вивчення історії, особливостей та застосування техніки маркетрі в декоративно-ужитковому мистецтві та меблевому виробництві.

2. Формування теоретичних знань – засвоєння властивостей деревини, видів шпону, інструментів і матеріалів, що використовуються в техніці маркетрі.

3. Оволодіння практичними навичками – навчання технологічним прийомам різання, підготовки та склеювання шпону для створення художніх композицій.

4. Розвиток творчого мислення та естетичного смаку – стимулювання учнів до самостійного розроблення ескізів та втілення власних творчих ідей.

5. Виховання відповідального ставлення до праці – формування акуратності, уважності, терплячості та дисциплінованості в процесі виконання художньо-технічних завдань.

6. Застосування маркетрі в проєктній діяльності – створення авторських виробів, що поєднують функціональність і художню цінність.

Ці завдання орієнтовані на всебічний розвиток учнів та їх підготовку до творчої й професійної діяльності в галузі художньої обробки деревини. Вони переважно реалізуються через практичне навчання. Зміст програми включає використання фронтальних, групових та індивідуальних форм навчання, що сприяють розвитку практичних умінь і навичок, раціональній організації творчої діяльності, а також формуванню культури та безпеки праці. Кількість годин, відведених на вивчення тем, зазначена орієнтовно. Вчитель технологій визначає орієнтовний перелік об'єктів праці, водночас учням надається можливість самостійно обирати об'єкти праці та пропонувати власні варіанти виробів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ. Види мозаїки з дерева.	2
2.	Матеріали для виконання мозаїчних робіт в техніці маркетрі.	2
3.	Обладнання, інструменти та пристрої для мозаїчних робіт.	2
4.	Прийоми виконання маркетрі.	2
5.	Підготовка малюнку для мозаїчного набору.	2
6.	Підбір деревини для мозаїки. Виготовлення деталей для мозаїчного набору.	2
7.	Наклеювання набору на основу.	2
8.	Підготовка мозаїчного набору для обробки.	2
9.	Обробка мозаїчного набору.	2
10.	Виконання сюжетної (орнаментальної) композиції.	2
11.	Заключне заняття	12
ВСЬОГО		34

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ. Види мозаїки з дерева.

Поняття про мозаїку як вид художньої обробки деревини. Різновиди мозаїки з дерева: інкрустація, інтарсія, блочна мозаїка, маркетрі.

Декоративна сутність та естетична особливість мозаїчних композицій в техніці аплікації із шпону. Використання маркетрі в творчій діяльності українськими майстрами-художниками та народними умільцями. Переваги і недоліки в порівнянні з іншими видами художньої обробки дерева.

Застосування маркетрі для оздоблення меблів, інтер'єрів (дверей, підлоги, стелі, панелей, стендів), побутових предметів та виготовлення брошок, кулонів, намиста тощо.

Виконання в техніці маркетрі орнаментальних композицій, емблем, написів, зображень тварин, птахів, натюрмортів, а також самостійних декоративних творів: пейзажів, портретів, складних сюжетно-тематичних композицій.

Демонстрування готових виробів, ксерокопій, малюнків, фотографій, ілюстрацій тощо.

Ознайомлення учнів з програмою занять. Організаційні питання.

Правила поведінки та безпечної праці під час виконання мозаїчних робіт з дерева.

2. Матеріали для виконання мозаїчних робіт в техніці маркетрі.

Художня цінність мозаїчного набору безпосередньо залежить від правильного використання природних декоративних властивостей деревини, таких як текстура, колір та блиск. Забарвлення шпону змінюється в залежності від напрямку волокон відносно джерела світла, що може значно вплинути на візуальний ефект.

Види текстури деревини. Текстура деревини формується під впливом річних шарів і варіацій у забарвленні ранньої та пізньої зони річного шару. Важливим фактором є наявність серцевинних променів, розмірів і напрямку

волокон, а також розміщення річних шарів у поперечному січенні дерева, використаного для виготовлення шпону.

Типи розрізу деревини також суттєво впливають на характер текстури: радіальний розріз забезпечує чіткі, рівномірні лінії; тангенціальний розріз створює хвилясті, нерівні візерунки; тангенціально-торцевий розріз комбінує властивості попередніх розрізів, створюючи більш складні текстури.

Класифікація порід деревини за кольором. Колір деревини залежить від породи і може значно варіюватися, що визначає її декоративні властивості. Різноманітність кольорів дозволяє створювати гармонійні або контрастні композиції в маркетрі.

Залежність блиску деревини. Блиск деревини визначається породою, площею перерізу та наявністю серцевинних променів. Більш гладка поверхня деревини або більша площа перерізу може сприяти більш вираженому блиску, що підкреслює природну красу матеріалу.

Зміна кольору деревини. Колір деревини можна змінювати за допомогою різних методів: тонування – за допомогою барвників змінюється відтінок деревини; відбілювання – процес освітлення деревини для отримання більш світлого тону; обпалювання – дає деревині темний, інколи майже чорний колір, підкреслюючи текстуру і візерунки.

Імітація маркетрі. Імітувати ефект маркетрі можна за допомогою таких матеріалів, як папір або самоклеюча плівка. Це дає можливість створювати декоративні панно, схожі на справжні мозаїки з деревини, без необхідності працювати з реальним деревом.

Практична робота. Порівняння текстури, кольору та блиску різних порід деревини.

3. Обладнання та пристрої для мозаїчних робіт.

Обладнання робочого місця для декорування виробів в техніці маркетрі.

Ніж-різак – основний інструмент для виконання набору маркетрі. Ножі-різакі із сталюї пластинки, із змінними різцями, подвійні. Матеріали для виготовлення ножів-різаків.

Стамески, пробивачі- проти , рейсмуси (звичайний, спеціальний), циркульний різак, плечовий різак, лобзик, молотки для притирання (дерев'яний, металевий). Струбцини. Розмічальний інструмент.

Застосування різальних інструментів. Заточування та правка, зберігання.

Правила безпечної праці під час роботи різальним інструментом та заточування.

Практична робота. Загострення та правлення ножа-різака. Вибір різального інструменту залежно від форми елементів для набору маркетрі та механічних властивостей шпону. Відпрацювання прийомів роботи різальним інструментом.

4. Прийоми виконання маркетрі.

Етапи виготовлення мозаїчних виробів із шпону: підготовка рисунку, виготовлення деталей-елементів мозаїки і з'єднання їх у композицію.

Прийоми різання шпону вздовж і поперек волокон.

Виготовлення прямолінійних та криволінійних деталей.

Практична робота. Виконання вправ на набуття вмінь і навичок вирізування прямолінійних та криволінійних форм елементів маркетрі.

5. Підготовка малюнку для мозаїчного набору.

Використання орнаментальних та сюжетних композицій для маркетрі.

Врахування асортименту наявного шпону при виборі рисунка для мозаїки.

Відповідність характеру та композиції рисунку призначенню предмета, його розміром та формі.

Збільшення або зменшення рисунку за допомогою модульної сітки.

Перенесення рисунку композиції на шпон за допомогою копіювального паперу.

Практична робота. Виконання рисунку для набору маркетрі.

6. Підбір для мозаїки. Виготовлення деталей для мозаїчного набору.

Залежність якості і декоративності панно від правильного підбору кольору і структури деревини від їх поєднання.

Простий і фігурний набір шпону в мозаїці

Практична робота. Підбір шпону для мозаїчного набору. Вирізання окремих деталей набору маркетрі.

7. Наклеювання набору на основу.

Послідовність наклеювання мозаїчного набору: підготовка основи, припасування і нанесення клею, формування пакету і витримка його під тиском при склеюванні.

Підбір матеріалу для основи залежно від виду виробу, призначеного для оздоблення.

Підготовка основи. Усунення дефектів у вигляді вміти, подряпин, тріщин, отворів від сучків, які випали, сколів, виривів волокон.

Найпоширеніші клеї, що використовуються для наклеювання мозаїчного набору на основу. Послідовність та правила наклеювання. Режим холодного способу склеювання.

Пресування за допомогою пресів або струбцин.

Дефекти, що виникають при наклеюванні мозаїчних наборів, причини їх виникнення та способи усунення.

Практична робота. Наклеювання деталей мозаїчної композиції на основу.

8. Підготовка мозаїчного набору для обробки.

Підготовка набору для оздоблення (зняття клейової стрічки, шліфування, циклювання)

Правила шліфування набору маркетрі.

Прийоми роботи циклею. Шляхи усунення можливих механічних дефектів.

Практична робота. Відпрацювання вправ на підготовку мозаїчного набору для оздоблення.

9. Обробка мозаїчного набору.

Опорядження та оздоблення мозаїчного набору. Захист від забруднення, механічних пошкоджень, впливу та вологи повітря, надання набору більшої декоративності.

Прозоре оздоблювальне покриття як засіб проявлення краси текстури деревини.

Вимоги до матеріалу для оздоблення мозаїчного набору: безколірність, повна прозорість, здатність створювати на деревині гладке, блискуче покриття, високі захисні властивості.

Поліефірні та нітроцелюлозні лаки. Воскування. Полірування. Інструменти для лакування, воскуванні, полірування.

Практична робота. Формування вмінь та навичок обробки мозаїчного набору.

10. Виконання сюжетної (орнаментальної) композиції.

Оздоблення виробу в техніці маркетрі. Тематика композицій та асортимент виробів вибираються із запропонованого вчителем або за власним задумом.

11. Заключне заняття.

Підведення підсумків. Обговорення та аналіз виконаних мозаїчних наборів. Виставлення підсумкових оцінок.

Організація виставки учнівських робіт.

2.2 Методичні рекомендації щодо організації та проведення занять з варіативного модуля «Техніка маркетрі» у шкільних навчальних майстернях

На основі аналізу навчальної літератури нами розроблені методичні рекомендації вчителям технологій щодо організації та проведення занять з варіативного модуля «Техніка маркетрі» у 8 класі закладу загальної середньої освіти.

Тема: Прийоми виконання маркетрі

Мета: Ознайомити учнів з основними прийомами виконання мозаїчного набору в техніці маркетрі. Розвивати пізнавальні здібності, бажання до самостійної творчої роботи.

Обладнання заняття: зразки мозаїки по дереву; малюнки або фотографії робіт, виконаних народними майстрами; зразки шпону з різних порід деревини, малюнки для мозаїки; ножі, різак, клей, молоток для притирання, клейка стрічка, лінійки, олівці, копіювальний папір.

Об'єкт роботи: мозаїчне панно, виконане в техніці маркетрі.

Методичні рекомендації

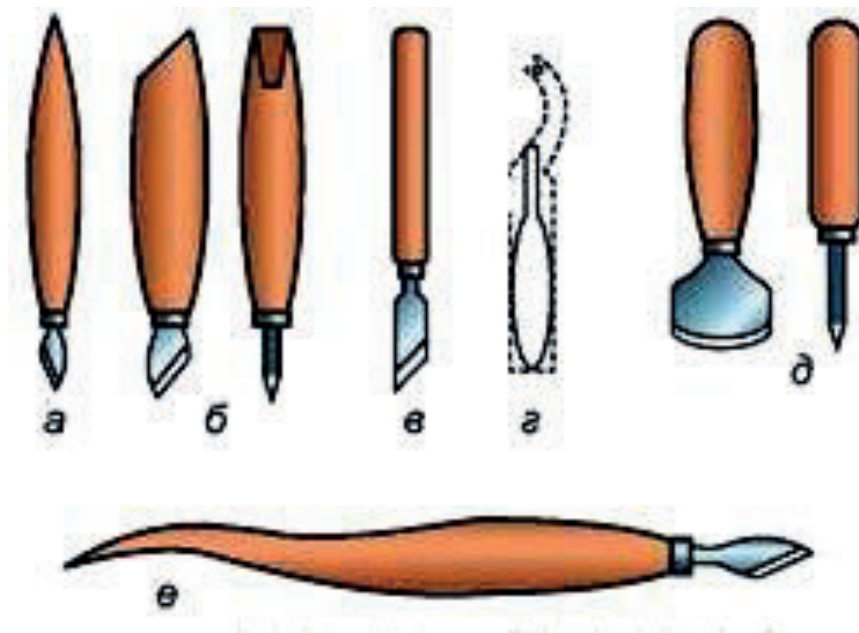
Заняття розпочинаються із повторення відомостей про дерев'яну мозаїку. Повторюючи навчальний матеріал про використання, призначення мозаїки, вчитель демонструє вироби оздоблення в техніці мозаїки по дереву (наприклад, дерев'яну шахову дошку в якій поля і бортова обкантовка набрані з різноколірного шпону), шкатулку, мозаїчне панно, а також малюнки, фотографії тощо. Це дає учням початкові уявлення про основи декоративно-ужиткового мистецтва, сприяє їх естетичному вихованню, розумінню цінності творчої ручної праці.

Детальніше слід розповідати про техніку маркетрі, суть якої полягає в тому, що набір з кусочків шпону різних порід деревини наклеюють на оздоблювану поверхню, і про матеріали та інструменти, які використовуються при виконанні цих робіт.

Вчитель демонструє зразки шпону різноманітних порід деревини (береза, бук, червоне дерево, клен), пояснює їх основні декоративні властивості, відзначає різноманітність фактури, кольорів та відтінків, підкреслює, що мозаїку не обов'язково виконувати лише з високоякісного

шпону з однорідною текстурою волокон, але й з відходів облицьовуваного шпону з такими недоліками, як наплив, завилькуватість, де волокна ніби звиваються в вузли з хибними ядрами і завитками, які надають шпону своєрідної краси.

Основним інструментом при вирізанні мозаїки служить ніж-різак. Ручку ножа роблять з деревини або пластмаси. Вона плоска, трохи видовжена, має на торці зріз під кутом 50° – 60° , який служить для притирання клейкої стрічки підчас скріплення деталей набору. Коротке ріжуче лезо (10–15 мм) виконано у вигляді косячка з кутом загострення 10° – 15° для виготовлення ножа можна вирізати з полотна ножівки товщиною 1–1,5 мм пластинку розміром 100×15 мм, на полотно ножа накласти з двох сторін пластинки для ручки і з'єднати їх заклепками, а також надати лезу і ручці необхідну форму, заточивши їх на абразивному крузі. Ніж повинен бути гостро відточеним, інакше при різанні шпон буде обламлюватись, зріз буде нерівним і при склеюванні набору утворяться широкі щілини. Користуватись ножем-різаком треба акуратно і обережно, не можна ним виконувати інші роботи, наприклад, підточувати олівці, різати папір.

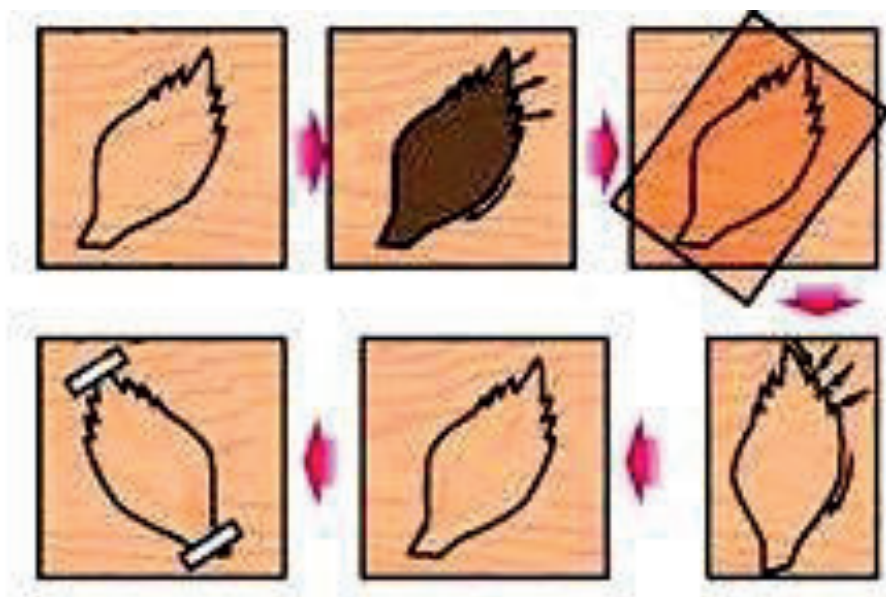

Рис. 2.1. Інструменти і послідовність виконання робіт у техніці маркетрі

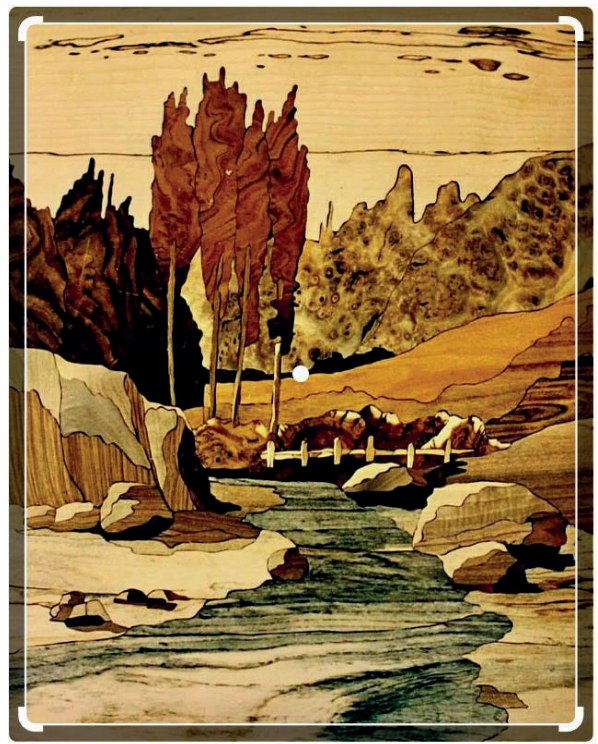
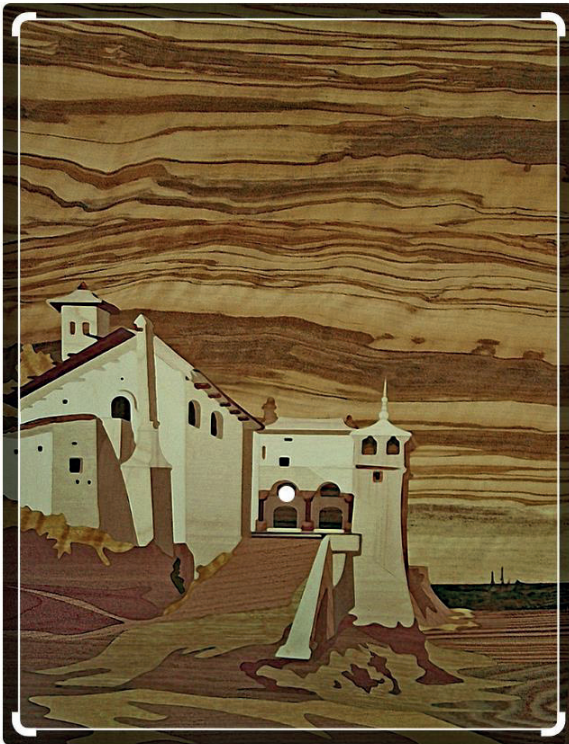
Загострювання ножів на точильних станках їх первинну правку на брусках повинен виконувати вчитель. Наступну правку затуплених в процесі роботи лез можна доручити учням, пояснивши їм, як це робити; фаску лева щільно притискають до площини бруска і плавними рухами водять ножом вздовж і впоперек і тоді ніж перевертають і правлять фаску з другої сторони до зникнення задирок.

Крім ножа-різака, для роботи потрібний дерев'яний притирочний молоток, лінійка, олівець, ножиці, клейка стрічка, клей і чистий цупкий папір.

Далі вчитель розкриває ціль наступних занять – засвоєння технології і виготовлення мозаїчного панно в техніці маркетрі з відходів шпону, які утворюються на меблевих комбінатах. На прикладі мозаїчного панно, виконаного вчителем раніше, пояснюється порядок виконання робіт: підготовка малюнка для мозаїчного набору; виготовлення деталей мозаїки і їх припасовування; з'єднування деталей клейкою стрічкою в один лист; приклеювання набору на основу; обробка мозаїчного набору.

Для кращого засвоєння етапів роботи доцільно підготувати технологічну карту.

Вчитель демонструє готовий малюнок, вирізані по ньому деталі набору, склеєний набір. Основу для прикрашання набору мозаїки і готове мозаїчне панно, виконане в відповідності з малюнком. Краще вибрати простий геометричний або рослинний орнамент, який можна набрати з двох, трьох кольорів шпону, або декоративний сюжетний малюнок (тварини і птахи виконуються в більшості випадків в профіль). На малюнку не повинно бути надто багато дрібних деталей і складних криволінійних окреслень, а вибране зображення повинно відповідати призначенню прикрашуваного предмета і його розміру. Можна запропонувати учням готові малюнки, виконані на папері. Вони можуть мати різний зміст, що підвищить інтерес учнів до роботи, але не повинні суттєво відрізнятися по складності.

2.2. Рисунки для маркетрі

У процесі роботи учні повинні перевести малюнок на кальку для отримання зворотного зображення; підібрати лист шпону для фону і перевести на нього через копіювальний папір, зворотнє зображення малюнка з кальки.

Під час інструктажу вчитель детально пояснює учням призначення зворотнього зображення: розмітка фону здійснюється з зворотньої сторони, і при наклеюванні на основу мозаїчний малюнок повернеться в попереднє положення; вказує на необхідність точного перевodu контурів малюнка, так як від цього залежить якість подальшої роботи.

При виконанні учнями самостійної роботи вчитель слідкує за правильністю виконання роботи, намагається виробити в них навички працювати акуратно і чисто, уникаючи виникненню браку.

Наприкінці заняття проводиться аналіз роботи і її оцінка.

Тема: Підбір деревини для мозаїки. Виготовлення деталей для мозаїчного набору

Мета: Ознайомити учнів з основними вимогами, щодо підбору шпону для мозаїки; сформувати навички виготовлення деталей мозаїки; ознайомити з процесом з'єднання елементів композиції.

Об'єкт роботи: мозаїчне панно

Обладнання заняття: зразок мозаїчного панно; технологічна карта на його виготовлення; малюнки мозаїки; шпон для набору; ножі-різаки; клейка стрічка, лінійка, олівці, копіювальний папір.

Методичні рекомендації

Щоб перевірити як учні засвоїли матеріал попереднього заняття, можна запропонувати їм пояснити суть мозаїки по дереву; розказати про найбільш поширені види мозаїчних робіт; перелічити вимоги до малюнків для дерев'яної мозаїки; назвати основні матеріали та інструменти, які використовуються в техніці маркетрі. Розповідаючи про підбір шпону для деталей мозаїки, слід підкреслити, що від правильного підбору кольору і структури деревини, від їх поєднання багато в чому залежить якість і декоративність панно. Набір шпону в мозаїці може бути простим і фігурним. В простому наборі структури річних шарів на суміжних ділянках елементів мозаїки, розташовані паралельно, а в фігурному – утворюють геометричний малюнок. Маючи декілька вирізаних із шпону деталей, різноманітних по структурі і кольору, вчитель може продемонструвати простий і фігурний види набору.

Наступну роботу над мозаїчним панно доцільно проводити в наступному порядку: вирізати зображення на фоновому шпоні; підібрати шпон для вставок; підготувати деталі для вставок в фон; з'єднати деталі набору.

У процесі інструктажу вчитель демонструє елементи виконання робіт і дає відповідні пояснення.

Намальовану на фоновому шпоні фігуру вирізають по контуру. Ніж тримають правою рукою, як олівець, з невеликим нахилом за напрямком руху; лівою рукою збоку притримують прорізувану фанеру. Не можна нахилити ніж вправо або вліво від прорізуваної лінії, так як лінія вірізу буде скошена. Шпон прорізають за два-три проходи ножа по лініях малюнка.

Особливу увагу слід звернути на техніку різання вздовж і впоперек волокон шпону. При різанні по прямих лініях використовують металічну

лінійку. Якщо лінії розташовані вздовж волокон шпону, то треба щільно притиснути ніж-різак до лінійки, щоб не змінити напрямку руху по шарах деревини, і зробити декілька проходів без сильного натиску на ніж. При різанні впоперек волокон і під кутом до них необхідно спочатку надрізати ближчий до себе кінець лінії, а потім обережно прорізати інші її частини так, щоб уникнути розривів шпону по річних волокнах. Криволінійні деталі вирізають ножом від руки. Кінчик ножа не повинен виходити з деревини, а зусилля натиску бажано робити перемінними: більшими – при перерізанні твердих зон і меншими – при перерізанні м'яких частин шпону.

Правильно вирізана деталь виймається без жодного зусилля. Якщо ж вона не виймається, значить шпон на якомусь відрізку не розрізаний, і операцію різання треба повторити. Перевіряючи, вирізана деталь чи ні, не можна її виламлювати – фон може розірватися, і робота буде зіпсована.

Неступний етап – підбір шпону для виготовлення деталей -вставок. Почергово прикладаючи різні за кольором куски шпону до вирізаного гнізда в фоні з зворотної сторони і обертаючи їх по відношенні до фонових волокон, підбирають найбільш контрастний і виразний малюнок. Щільно притиснувши деталі одні до одних, розмічають вставку, використовуючи ніж-різак, котрим ведуть по контурах ліній на матеріалі вставки. Слід попередити учнів, що на даному етапі тільки розмічають деталь-вставку, але не вирізають її, так як можна зіпсувати фон необережним рухом ножа. Після роз'єднання деталей вирізають вставку по намічених контурах.

Для з'єднання деталей набору в один лист їх перевертають лицевою стороною вгору, вкладають вставку в фон, добиваючись точного співпадання, і наклеюють на стики куски клейкої стрічки. Впевнившись, що набір виконаний правильно, шви проклеюють стрічкою по всьому периметру і старанно пригладжують її торцевою площиною рукоятки ножа-різака. Таке з'єднання деталей забезпечує в дальшому охорону шпону від тріщин, скосів, жолоблення і крайки.

Самостійна робота учнів починається з виконання вправ по різанню відходів шпону. На цьому етапі вчитель намагається виробити в учнів правильну робочу позу, хватку ріжучого інструмента і координацію робочих рухів.

Виготовлення деталей для набору мозаїки учні виконують фронтально, після демонстрації вчителем окремих трудових дій.

У процесі інструктажу вчитель допомагає виявити помилки і причини браку, вказує способи контролю (наприклад, для перевірки якості виконання мозаїки пропонує продивитись готовий набір на світло: на стиках підігнаних деталей не повинно бути просвітів). Особливу увагу слід звертати на положення ножа при різанні шпону. Його тримають в вертикальній площині по відношенню до вирізуючої деталі, з невеликим нахилом на себе. Учні не завжди слідуєть цій вимозі. Вчитель радить, як контролювати правильне положення ножа-різака: в процесі різання на нього слід дивитись не збоку, а зверху і нахиляти його лиш по ходу руху.

Дуже важливо нагадувати учням правила безпечної роботи з ріжучими інструментами. Гостроту ріжучого леза, в жодному випадку не можна перевіряти пальцями. Контроль загострення здійснюється в процесі різання шпону, гострий ніж дає чистий зріз без зминання волокон деревини. При зберіганні ножа на робочому місці необхідно класти його в окремий футляр або надягнути на лезо чохол – ніж з дерева або шкіри.

При склеюванні деталей мозаїки треба слідкувати, щоб клейка стрічка накладалась на стики тільки з лицевої сторони набору. Для зволоження проклеєної сторони стрічки, зручно використовувати зволожену губчасту гуму розміром в сірникову коробку.

Темп роботи учнів необхідно регулювати з таким розрахунком, щоб збір набору в один лист на даному занятті був закінчений.

На завершенні вчитель аналізує виконану роботу, відмічає успіхи, вказує на помилки і їх причини, розглядає відхилення від наміченого

технологічного процесу, вчить шестикласників критично оцінювати свою роботу.

Тема: Наклеювання набору на основу

Мета: Ознайомити учнів з процесом наклеювання мозаїчного набору на основу і сформувати відповідні трудові навички аналогічних робіт за умов меблевого виробництва.

Об'єкт роботи: мозаїчне панно

Обладнання заняття: заготовки для основи набору, притирочні молотки, кісточки і щітки для нанесення клею, цинубелі або грубозерниста шліфувальна шкурка, рубанки, шліфувальні колодки, хомутові струбцини з плитами для затискання наборів, клей ПВА.

Методичні рекомендації

Із метою повторення і закріплення вивченого матеріалу учням пропонують розповісти про види наборів шпону в мозаїці і послідовність виготовлення його деталей, пояснити методи різання шпону вздовж і впоперек волокон шпону і методи склеювання деталей мозаїки в один лист.

Проводять ввідний інструктаж, вчитель ознайомлює учнів з технологічним процесом наклеювання мозаїчного набору на основу: підготовкою основи, приготуванням і нанесенням клею, приклеюванням набору і витримкою макета під тиском.

Матеріалом для основи можуть служити ДСП, ДВП, багатошарова фанера, дошка. Заготовку для основи вирізують по розміру мозаїчного набору, торці вирізують рубанком і обробляють шліфувальною шкуркою, закріпленою на колодці. Поверхня основи, призначена для наклеювання набору, повинна бути чистою, рівною, без тріщин і глибоких сколів волокон деревини.

Для кращого зчеплення з клеєм поверхню основи роблять шороховатою за допомогою цинубеля. Якщо в майстерні нема цинубеля, то можна використовувати леза рубанків, заточивши їх так, щоб утворились задирки. Заготовку з фанери можна обробляти лише грубозернистою шліфувальною шкуркою вздовж волокон поверхневого шару. Контроль шороховатості проводять тільки візуально. Не можна допускати, щоб учні перевіряли руками, як оброблена поверхня, дрібні задирки волокон травмують шкіру.

Після шліфування або цинублення, поверхню основи очищають від стружки і пилюки щіткою.

Учитель демонструє спосіб закріплення заготовки, хватку інструмента і робочу позу: робочі рухи при цинубленні і шліфуванні.

Для розширення уяви учнів про способи машинної обробки деревини слід розповісти про виконання аналогічної роботи в умовах меблевого виробництва: основу під мозаїчний набір шліфують на спеціальних станках –

циліндрових, стрічкових, дискових; для шліфування використовують шкурку на тканинній основі різної зернистості. На меблевих виробництвах цинублення використовують рідко, оскільки цей процес менш продуктивний в порівнянні з шліфуванням.

Розповівши про підготовку основи, вчитель переходить до пояснення процесу наклеювання набору. Якщо для основи використовують заготовку з дошки, то зі зворотньої сторони основи приклеюють «сорочку» з шпону, щоб охоронити виріб від жолоблення.

При використуванні основи з багатошарової фанери або тирсоплити цього робити не потрібно.

В умовах шкільних майстерень для приклеювання набору до основи, зручно використовувати клей ПВА. При герметичній упаковці він зберігає свої властивості, безпечний, добре розчиняється водою, при висиханні утворює майже прозору плівку, що важливо при просочуванні його через нещільні стики набору мозаїки. Можна використовувати і інші клеї – глютиновий, міздряний, кістковий, але підготовка їх до роботи вимагає великих затрат, термін зберігання в розчиненому вигляді обмежений, температуру робочого розчину необхідно постійно підтримувати в межах 50–70 °С.

Використання синтетичних клеїв вимагає гарячого фанерування при наявності витяжної вентиляції.

На меблевому виробництві для нанесення клею на основу під мозаїчний набір використовують клеєнакладні верстати з дозувальними установками для регулювання витрат клею. В умовах шкільних навчальних майстерень клей наносять за допомогою жорсткого пензля або щітки, рівномірно розтираючи його спочатку впоперек волокон текстури деревини, потім – вздовж. Якщо клей рідкий і швидко всмоктується в деревину, то його треба нанести повторно.

Після того, як на поверхні утворилась тонесенька рівномірна клейка плівка, на основу вкладають мозаїчний набір, щільно притискають його і

злегка притирають зверху волокою тканиною. Потім набір пригладжують притирочним молотком, видавлюючи на краї лишній клей. Зусилля потиску на інструмент не повинно бути великим, так як тонкий шпон може розірватись. Зайвий клей з торців пакета знімають ганчіркою.

В процесі приклеювання набору на основу можливі такі дефекти:

- 1) хвилястість, яка виникає в результаті поганої підготовки поверхні основи; усунути даний дефект після склеювання пакета практично неможливо;
- 2) випуклість, яка з'явилась при попаданні стружки під набір; випуклість треба змочити водою і зачистити шліфувальним папером;
- 3) просочування клею на лицеву поверхню – клейку плівку слід зняти ножом або циклею;
- 4) відклеювання набору по краях із-за нерівної поверхні основи або відсутності клею на даних відрізках – слід припідняти краї набору, нанести під них клей, а потім знову притиснути краї.

Учитель показує учням прийоми нанесення клею на поверхню основи, спосіб укладки набору, робочі рухи притирочним молотком, способи усунення дефектів; дозволяє приступити до практичної роботи, встановивши норму часу для виконання завдання.

У процесі поточних інструктажів він звертає увагу на правильне виконання робочих рухів, темп і якість роботи. Дуже важко своєчасно попередити помилки учнів, оскільки непомічена помилка може призвести до не виправного браку, що в значній мірі знижує інтерес учнів до роботи. По мірі виконання учнями роботи, вчитель перевіряє вироби і виставляє оцінки.

Для покращення якості приклеювання набору сформовані пакети вкладають в хомутові струбцини, які являють собою міцні металічні рами з затискними гвинтами на верхній балці. Під стопку пакетів підкладають рівну дерев'яну плиту і металічну прокладку, зверху накривають другою плиткою і прокладкою, рівномірно стягують гвинти і залишають набори під тиском на 1,5 – 2 год. до повного затвердіння клею.

Підводячи висновки, вчитель повідомляє чи досягнута поставлена мета, демонструє кращі і гірші вироби, пояснює причини дефектів, відмічає вміння учнів дотримуватись технологічної дисципліни.

Тема: Підготовка мозаїчного набору для обробки

Мета: Ознайомити учнів зі змістом роботи по підготовці мозаїчного набору для обробки; сформувати навички циклювання і шліфування мозаїчного набору. Виробляти навички культури технічної праці і звичку працювати уважно і акуратно. Розвивати творчі здібності учнів.

Об'єкт роботи: мозаїчне панно

Обладнання заняття: цикля, шліфувальні колодки, шліфувальна шкурка зернистістю 6 або 8, ножі-різакі, лінійки, притирочні молотки, кутові стамески, товчене деревне вугілля та клей ПВА для приготування мастики.

Методичні рекомендації

Для перевірки знань і вмінь, одержаних на попередніх уроках можна запропонувати учням назвати основні етапи роботи при формуванні пакета, розказати про процес приклеювання мозаїчного набору на основу; показати прийоми роботи при цинубленні, шліфуванні і притиранні набору; пояснити, як підготовлюють основу для нанесення клею.

У процесі вступного інструктажу вчитель розказує про послідовність підготовки набору до нанесення прозорого покриття, повідомляє технологічні вимоги, поставлені до даної роботи.

При підготовці набору для обробки слід зняти клейку стрічку, яка скріплює його деталі. Для цього її злегка зволожують і зчищають за допомогою циклі. Потім поверхню мозаїчного набору вирівнюють циклюванням і шліфуванням. Цикля являє собою сталю пластинку, одна з кромek якої має гостре ребро. Її тримають обома руками з невеликим нахилом до оброблюваної поверхні і переміщують на себе або від себе в залежності від напрямку волокон шпону. Циклювання виконують вздовж волокон або під невеликим кутом до них. Цю операцію слід виконувати дуже

акуратно, інакше можна проциклювати тонкий шпон наскрізь і зіпсувати набір.

Після циклювання поверхню обробляють шліфувальною шкуркою зернистістю 6 або 8, закріпленою на колодці. Шліфування проводять вздовж волокон або під невеликим кутом до них. Впоперек волокон шліфувати не можна, оскільки шкурка зробить глибокі царапини, зачистити які дуже важко. Періодично з поверхні шкурки і набору слід вибирати накопичену стружку, абразивні зерна і деревну пилюку. Закінчуючи процес шліфування, з поверхні набору слід зняти ворс: поверхню змочують водою з невеликою кількістю клею ПВА; після висихання ворс піднімається і його зішліфовують відпрацьованою дрібнозернистою шкуркою.

Щоб малюнок мозаїки став більш виразним, деякі його деталі можна доповнити різьбою. Різьбу виконують за допомогою стамески або ножа-різака. Отримані заглиблення заповнюють мастикою темного кольору, яка містить клей ПВА і дрібно розтерте деревне вугілля. Суміжні відрізки, на які попала мастика, очищають, поки вона не затвердла. Після висихання мастики в заглибленнях поверхню набору шліфують повторно.

Якщо основою служить дошка або ДСП, необхідно зафанерувати її торці. За допомогою лінійки та ножа-різака нарізають шпонові стрічки відповідно до ширини кромek і довжини фанерованих торців основи. Торці шліфуються, після чого їх покривають клеєм. Підготовлені шпонові стрічки накладаються на торці, пригладжуються гарячою праскою та утримуються протягом 2-3 хвилин до повного затвердіння клею.

При підготовці набору для обробки можливі такі дефекти:

- 1) обрив країв деталей набору при знятті клейкої стрічки; в цьому випадку, припідняти відклеєний шпон, під нього наносять невелику кількість клею і притирають дерев'яним молотком або гарячою праскою;
- 2) протирання набору наскрізь при циклюванні або шліфуванні; усунути дефекти неможливо;

- 3) утворення глибоких пошкрябин на поверхні набору із-за неправильного вибору напрямку циклювання чи шліфування, несвоєчасне усунення стружки і відпрацьованого абразивного матеріалу; після очистки поверхні набору операцію шліфування повторюють до вирівнювання пошкрябин;
- 4) забруднення поверхні мозаїки в результаті неакуратної роботи; набір зчищають, шліфуючи відпрацьованою малозернистою шкуркою.

У процесі практичної роботи вчитель формує в учнів навички роботи циклею, навчає прийомам шліфування, виробляє звичку працювати чисто і акуратно. Важливо своєчасно виправляти помилки учнів, проводячи при необхідності індивідуальні інструктажі.

На завершення оцінюють і аналізують результати самостійної роботи учнів.

Тема: Обробка мозаїчного набору

Мета: Ознайомити учнів з призначенням прозорої оздоби мозаїки; сформувати навички обробки мозаїчного набору вручну. Підсумувати навчальний матеріал про дерев'яну мозаїку.

Об'єкт роботи: мозаїчне панно

Обладнання заняття: зразок мозаїчного панно, ванночки для лаку, тампони з тканини і вати; нітроцелюлозний лак холодного нанесення, воскова мастика, розчинник НЦ-313.

Методичні рекомендації

При підготовці до заняття вчитель повинен вибрати спосіб обробки набору, враховуючи, що на її проведення відводиться 2 години. Виходячи з цього найбільш підходящі два способи: воскування мастикою і лакування нітроцелюлозними лаками вручну.

Простий і найменш важкий вид обробки – воскування, яке надає виробу красивий і м'який блиск. Поверхню мозаїчного набору покривають

тонким рівномірним шаром воскової мастики за допомогою жорсткої щітки або кісточки, а потім полірують повстю або сукном. Існують різноманітні рецепти приготування мастик для воскування, але в даному випадку необхідно вибрати таку, яка вимагає найменших затрат часу для сушки перед поліруванням, наприклад, суміш з рівних частин розігрітого воску і неетилованого бензину. Таку мастику вчитель повинен підготувати попередньо; використовувати її на заняттях слід в охолодженому виді.

Обробку мозаїчних виробів вручну можна виконати і нітроцелюлозними лаками. Для цієї мети найбільш підходять лаки холодного нанесення: НЦ–218, НЦ–221, НЦ–222. Лаки гарячого нанесення наприклад, НЦ–223 в робочому стані потребують підігріву до 70–80 °С, що не дозволяє використовувати їх при нанесенні на виріб тампоном вручну. Такі лаки наносять на поверхню розпилювачем за допомогою розпилювача, що важко зробити при фронтальній формі організації роботи в учбовій майстерні.

Для ручної обробки непридатні і поліефірні лаки, наприклад ПЕ–232, ПЕ–246, ПЕ–250. Їх широко використовують в меблевій промисловості для обробки лицевих поверхонь меблів, наносячи за допомогою спеціального обладнання.

У процесі вступного інструктажу вчитель розповідає про роль обробки при виготовленні мозаїчного панно пояснюючи, що лак та інші речовини, використовувані для прозорого покриття мозаїчної композиції, підкреслюють природний малюнок деревини, надають їй блиск і чистоту, охороняють від шкідливих дій пилуки і вологи. Для порівняння він демонструє мозаїчне панно з виконаною обробкою поверхні набору і одну з незавершених робіт, підготовлену для прозорого покриття, і пропонує порівняти і оцінити їх.

Учитель коротко пояснює суть процесів ручної обробки мозаїчних панно – воскування і лакування нітроцелюлозними лаками, розповідає про властивості оздоблювальних матеріалів, демонструє зразки виробів. В формі співбесіди обговорюються переваги і недоліки цих видів обробки виробів; підкреслюється, що воскова плівка, утворювана при воскуванні, неміцна і

при підвищенні температури до 40–50 °С може розплавитись. Лакування краще підкреслює декоративність виробу, надійно захищає його від сонячного проміння, підвищеної вологи і температури повітря.

Докладніші відомості повідомляються учнями про техніку лакування, яку вони повинні засвоїти в процесі обробки мозаїчних наборів. Лак наносять на підготовлену і очищену від порошу поверхню виробу ватним тампоном, замотаним в лляну тканину або м'яким пензликом. Загустий нітролак розбавляють розчинником НЦ-313 або N464 і просочують ним тампон або обережно наливають лак в тампон (занурювати весь тампон в лак не можна, оскільки в цьому випадку лак нерівномірно покриє поверхню виробу). При лакуванні тампоном пересувають в одному напрямку по всій довжині виробу так, щоб наступна смуга трохи покривала попередню.

Зазвичай, при обробці виріб покривають лаком 3 – 5 разів із проміжною сушкою і шліфуванням. Оскільки багаторазове покриття вимагає значних затрат часу, на даному занятті можна обмежитись одноразовим покриттям поверхні, використовуючи лак невеликої густини.

Торці основи, виконаної з багатошарової фанери, можна затонувати тушшю або гуашшю, змішаною з клеєм ПВА. Якщо торці набору зафанеровані, то їх покривають лаками так як і лицеву поверхню набору (виконуючи цю роботу до обробки мозаїки).

Учитель показує прийоми лакування, підкреслюючи, що неакуратно нанесене покриття значно знижує якість виробу, послаблює виразність текстури деревини, її декоративність.

При нанесенні лакових покриттів особливу увагу слід приділяти дотриманню норм безпеки праці. Нанесення лаку пензликом повинно виконуватись в приміщенні з приточно-витяжною вентиляцією. Тампони і обтирочне ганчір'я необхідно прибирати в металічні ящики з кришками, а потім спалювати в безпечному в пожежному відношенні місці, подалі від житлових і службових приміщень.

Лак не повинен попадати на шкіру рук – це може викликати її подразнення. Бажано перед початком роботи злегка змазати руки чистим вазеліном і насухо витерти рушником. Ні в якому разі не можна мити руки розчинниками.

Під час заключного інструктажу вчитель намагається узагальнити, підсумувати і поглибити знання учнів про дерев'яну мозаїку і пояснити на конкретних прикладах, як одержаний досвід можна використовувати на практиці.

ВИСНОВКИ

Декоративно-ужиткове мистецтво є важливим засобом для розвитку естетичного сприйняття у школярів. Створення виробів, таких як мозаїчні композиції, різьблені вироби з дерева, бісерні прикраси, сприяє розвитку образної уяви, естетичного смаку та здатності оцінювати красу у навколишньому світі. Школярі навчаються не лише створювати естетично привабливі декоративно-ужиткові вироби, а й аналізувати та сприймати художні деталі у повсякденному житті.

Оволодіння техніками декоративно-ужиткового мистецтва знайомить учнів з багатими традиціями народного ремесла, а також з культурними особливостями різних народів. Це допомагає формувати повагу до історії, культури і традицій свого народу, виховуючи патріотизм та національну гордість. Використання засобів декоративно-ужиткового мистецтва в освітньому процесі є потужним інструментом естетичного виховання. Це дозволяє школярам не тільки освоювати практичні навички, але й формує у них високий рівень естетичної чутливості, творчості, дисципліни та поваги до культурної спадщини.

Декоративно-оздоблювальна техніка маркетрі надає учням можливість самостійно розробляти ескізи, вибирати матеріали та створювати власні композиції. Робота з натуральними матеріалами, такими як дерево, допомагає школярам розвивати емоційну чутливість, що має велике значення для формування гармонійної особистості. Заняття маркетрі через поєднання практичних і творчих завдань сприяють всебічному розвитку учнів: вони навчаються планувати, працювати в команді, оцінювати свої досягнення та прагнути до вдосконалення своїх практичних умінь.

Вивчення техніки маркетрі на уроках технологій сприяє розвитку у школярів естетичного смаку, вміння оцінювати красу в декоративно-ужитковому мистецтві, а також формує навички створення естетично привабливих виробів.

Нами розроблений зміст варіативного модуля «Техніка маркетрі» навчальної програми «Технології» для 8-го класу закладу загальної освітньої школи, програма, розрахована на 34 години. Модуль передбачає вивчення основних принципів та технік створення декоративних мозаїчних композицій з дерева, ознайомлення учнів з різноманітними методами обробки деревини, такими як радіальне і тангенціальне різання шпону, а також використання кольорових та текстурних особливостей матеріалу для створення естетично виразних виробів.

Програма включає як теоретичний, так і практичний матеріал. На теоретичних заняттях учні отримують знання про різноманітні види текстур деревини, техніки обробки шпону, а також принципи використання природних декоративних властивостей деревини для створення художніх композицій. Практичні заняття передбачають освоєння методів нарізання, складання та фіксації елементів маркетрі, а також розвиток вмінь працювати з інструментами для створення точних і красивих деталей.

Програма передбачає інтеграцію елементів естетичного та трудового виховання, що дасть можливість учням не тільки освоїти нові техніки, а й розвинути свою творчість, вміння працювати з природними матеріалами, а також сприятиме формуванню відповідального ставлення до праці та матеріальних цінностей.

Крім того, нами розроблені методичні рекомендації для вчителів технологій щодо організації та проведення занять з варіативного модуля «Техніка маркетрі».

Узагальнюючи, можна стверджувати, що вивчення техніки маркетрі на уроках технологій має важливе значення для естетичного виховання школярів, сприяючи розвитку їх творчого потенціалу, культурних цінностей та емоційної чутливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1993. 272 с.
2. Бербец В.В., Бербец Т.М., Дубова Н.В. Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках професійного навчання: теорія і методика / за заг. ред. О.М. Коберника. Київ : Науковий світ, 2003. 172 с.
3. Белкіна Е. Виховання мистецтвом. Мистецтво та освіта. 2021. № 2. С. 36 – 38.
4. Бітаєв В.А. Естетичне виховання та формування цілісної гуманістичної свідомості особистості. *Шлях освіти*. 2011. № 2. С. 12 – 13.
5. Бойчук В.М. Різьблення деревини: історія, методика, практика: монографія. Вінниця: ФОП Данилюк В.Г., 2011. 315 с.
6. Ботюк О.Ф. Деревинознавство. навч. посіб. Тернопіль: Астон, 2002. 100 с.
7. Бурлаченко С.І. Мозаїчні роботи по дереву. Київ: Мистецтво, 1999. 162 с.
8. Валішкевич Н.А., Журба А.Ф., Хитько І.П. Технологія різьблення деревини: посібник. Чернігів: ЧДПУ, 2008. 130 с.
9. Виноградов О.Н. Різьба по дереву: посібник. Львів: НЛТУ, 2013. 272 с.
10. Вишневецький О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник. Вид. 2-ге. Дрогобич: Коло, 2006. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/library/vyshnevsky.pdf>
11. Войтович І.Г. Основи технології виробів з деревини: підруч. Львів : Нац. лісотехн. ун-т України, 2010. 304 с.
12. Волошина Н.Й. З теоретичних засад естетичного виховання учнів засобами мистецтва. *Педагогіка і психологія*. 2016. № 3. С. 8 – 18.
13. Гаркушевський В.С., Гордєєв В.В., Сташко Д.І. Організація колективного навчання художнього різьблення деревини у профільній школі. URL: <https://surl.lu/dqakim>
14. Гіптерс З. До проблеми естетичної соціалізації особистості. *Рідна школа*. 2003. №5. С. 15 – 17.

15. Гусарчук Д.І. 300 відповідей любителю художніх робіт по дереву. Київ: Лісова промисловість, 1985. 208 с.
16. Декоративно-ужиткове мистецтво: словник у 2-х т. / авт. кол. І.В. Голод, В.І. Білик та ін.; за заг. ред. Я.П.Запаска. Львів: Афіша, 200. Т. 1: А – К. 368 с.; Т. 2: Л – Я. 400 с.
17. Демко О.В. Різьба по дереву. Київ: Академія, 2020. 296 с.
18. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Постанова Кабінету міністрів України за № 1392 від 23 листопада 2011 р. URL : [http : // zakon2.rada. gov.ua/laws/show/ 1392-2011-p#n9](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p#n9)
19. Димківський О.С. Художнє різьблення та мозаїка по дереву: посібник. Тернопіль: Підручники та посібники, 2008. 228 с.
20. Донченко О.С. Невмеруще джерело: Бесіди про українське народне мистецтво. Київ: Мистецтво, 1975. 144 с.
21. Драган М.Д. Українська декоративна різьба XVI – XVIII століть. Київ : Наук. думка, 1970. 203 с.
22. Єнін В. Концепція процесу формування естетичної культури школярів. *Директор школи*. 2014. лютий. С. 21 – 24.
23. Жорнова О. Художньо-естетичне виховання в контексті культуро творчості. *Рідна школа*. 2018. № 6. С. 12 – 14.
24. Захарченко Р.О. Виховання в школярів національної самосвідомості. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 1996. №2. С. 24 – 27.
25. Коберник О.М. Методика трудового навчання : проєктно-технологічний підхід : навч. посіб. / за ред. О.М. Коберника, В.К. Сидоренка. Умань : СПД Жовтий, 2008. 216 с.
26. Коберник О.М. Урок трудового навчання в умовах проєктно-технологічної системи. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2006. № 1. С. 2 – 5.
27. Коберник О.М., Бербец В.В., Дубова Н.В. Трудове навчання в школі: проєктно-технологічна діяльність. 5 – 12 класи: навч. посіб. / за ред. О.М. Коберника. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 256 с.

28. Коноваленко А.М. Основи столярного ремесла. Київ: Мистецтво, 2016. 304 с.
29. Концепція естетичного виховання учнівської молоді в умовах відродження української національної культури. *Інформаційний збірник Міністерства освіти України*. 1992. № 5. С. 2 – 10.
30. Концепція єдиної системи естетичного виховання у загальноосвітніх школах України. *Мистецтво та освіта*. 1998. №1. С. 2 – 6.
31. Концепція національного художнього виховання дітей, учнівської та студентської молоді в умовах відродження української національної культури. *Освіта*. 1995. 6 вересня. С. 4.
32. Масол Л. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загально-освітніх навчальних закладах України. *Шкільний світ*. 2002. Березень. С. 1 –16.
33. Матвєєва Т. О. Мозаїка та різьблення по дереву: навч. посіб. Київ: Вища школа, 1993. 135 с.
34. Мельниченко П.П. Оздоблення садиби виробами з деревини. Київ: Урожай, 1993. 192 с.
35. Мусієнко В.Д., Захарченко Р.О., Сидоренко В. К., Тхоржевський Д.О. Прилучення учнів до національної культури у процесі трудового навчання. Київ: КДПІ, 1996. 122 с.
36. Народні ремесла і промисли: навч.-метод. посіб. / укладачі: Н. В. Дубова, В. С. Потапкін, В. В. Харитонova. Умань, 2018. 180 с.
37. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/print1472788_46166790
38. Оніщенко О. Естетичне виховання: історичні традиції та сучасність. *Мистецтво та освіта*. 2018. № 3. С. 2 – 6.
39. Оршанський Л.В., Ясеницький В.Є., Мікульський П.К. Основи технології обробки деревини навч. посібник. Дрогобич: РВВ ДДПУ, 2017. 192 с.
40. Падалка О.С., Нісімчук А.М., Смолюк І.О., Шпак О.Т. Педагогічні технології: посібник. Київ : Українська енциклопедія, 1995. 252 с.

41. Полат Є.С., Бухаркіна М.Ю., Моїсеєва М.В., Петров А.Є. Нові педагогічні та інформаційні технології в системі освіти: навч. посіб. / за ред. О.С. Полат. Київ: Академія, 2002. 272 с.
42. Програми для гуртків, секцій, творчих об'єднань позашкільних закладів суспільно-громадського та художньо-естетичного напрямку /Укл. Л.І.Ковбасенко, Л.М.Павлова.– Київ: ІЗМН, 1996.– 400 с.
43. Семашко О. Соціологія естетичного виховання. *Мистецтво та освіта*. 2003. № 3. С. 7 – 12.
44. Терещук А.І. Методи творчої діяльності на уроках трудового навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2006. № 1(41). С.19-23.
45. Терещук А.І., Дятленко С.М. Методика організації проєктної діяльності старшокласників з технологій: метод. посіб. Київ: Літера ЛТД, 2010. 128 с.
46. Тимків Б.М., Кавас К.М. Виготовлення художніх виробів з дерева Ч.2. Мозаїка. Випалювання. Розпис. /За ред. Б.М.Тимківа. Підручник.– Львів: Світ, 1996.– 144 с.
47. Тимків Б.М., Кавас К.М. Виготовлення художніх виробів з дерева Ч.1. Різьба по дереву /За ред. Б.М.Тимківа.– Львів: Світ, 1995.– 176 с.
48. Турянська І. М. Виховувати здатність учнів до власних естетичних суджень. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2003. № 4. С. 35 – 37.
49. Тхоржевський Д.О. Методика трудового і професійного навчання та викладання загальноосвітніх дисциплін: навч. посібник. 3-тє вид, перероб. і доповн. Київ: Вища школа, 1992. 334 с.
50. Формування готовності учнівської молоді до самостійної трудової діяльності / за ред. М.П.Тименка. Київ: НДІП України, 2002. 147 с.
51. Художня освіта і проблеми виховання молоді: зб. наук. статей. Київ: ІЗМН, 1997. 164 с.
52. Цісарук В. Ю. Технології художньої обробки деревини та методика їх навчання (навчальна програма спецкурсу та рекомендації щодо її реалізації): навч. посіб. Кременець, 2010. 88 с.

53. Цісарук В. Ю. Технології художньої обробки деревини та методика їх навчання: навч.-метод. посібник. Кременець: ВЦ КОПІ ім. Тараса Шевченка, 2010. 136 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Банк ідей для занять із вивчення техніки маркетрі

